

LEXICON

SERBICO-GERMANICO-LATINUM

EDIDIT

VUK STEPH. KARADSCHITSCH

СРПСКИ РЈЕЧНИК

ИСТУМАЧЕН

ЊЕМА ЧКИЈЕМ И ЛАТИНСКИЈЕМ РИЈЕЧИМА

СКУПИО ГА И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАЦИЋ

ТРЕЋЕ (ДРЖАВНО) ИЗДАЊЕ, ИСПРАВЉЕНО И УМНОЖЕНО

У БИОГРАДУ

У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1898

ДРЖАВНО ИЗДАЊЕ ВУКОВИХ СПИСА

I. Српске народне пјесме:

Књига прва, у којој су различне женске пјесме, Биоград 1891, 8°, стр. LXXX, 662 и три стране нота; — цена у тврдим корицама 4, у меким 3 динара.

Књига друга, у којој су пјесме јуначке најстарије (друго државно издање), Биоград 1895, 8°, стр. VI и 648; — цена у тврдим корицама 4, у меким 3 динара.

Књига трећа, у којој су пјесме јуначке средњијех времена, Биоград 1894, 8°, стр. VI и 551; — цена у тврдим корицама 3, у меким 2 динара.

Књига четврта, у којој су пјесме јуначке новијих времена о војевању за слободу, Биоград 1896, 8°, XLVI, 512; — цена у тврдим корицама 3, у меким 2 динара.

Књига пета, у којој су различне женске пјесме, Биоград 1898, 8°, стр. XXXIV и 632; — цена у тврдим корицама 4, у меким 3 динара.

За овом ће књигом ући у штампу:

Књига шеста и седма (последња), у којима ће бити јуначке песме разних времена, из Вукових рукописа, и црногорске песме, штампане као V књига после смрти Вукове.

II. Српске народне приповијетке, загонетке и пословице:

Књига прва, Српске народне приповијетке и загонетке, Биоград 1897, 8°, стр. XVI и 423; — цена (у меким корицама) 2 динара.

Спремљена је и још ове године ће ући у штампу:

Књига друга, Српске нар. пословице, с допунама из Вукових рукописа и из »Срп. Рјечника.«

III. Скупљени граматички и полемички списи:

Књига прва (год. 1814—1818), Београд 1894, 8°, XV, 224; — цена (у меким корицама) 3 дин.

Књига друга, свеска 1. (год. 1818—1822), Београд 1894, 8°, стр. 240; — цена 3 динара.

— — свеска 2. (год. 1824—1835), Београд 1895, 8°, стр. XI и 241—511; — цена 3 дин.

Књига трећа, свеска 1. (год. 1836—1847), Београд 1896, 8°, стр. 256; — цена 3 динара.

— — свеска 2. (год. 1847—1864), Београд 1896, 8°, стр. XI, 257—594, и једна таблица снимака; — цена 3 динара.

Спремљена је за штампу и изићи ће до краја ове године и последња:

Књига четврта, у којој ће бити допуне и регистар.

IV. Српски рјечник, истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима. Треће (државно) издање, поправљено и умножено. Биоград 1898. Вел. (лекс.) 8°, стр. XLIV и 880.

V. Скупљени историјски и етнографски списи:

Књига прва, Грађа за српску историју нашега времена и животи најзнатнијих поглавица овога времена, Београд, 1898, вел. 8°.

Спремљена је и одмах ће се за овом књигом дати у штампу и:
Књига друга, у којој ће бити краћи историјски чланци и полемика; — за њом ће се штампати:

Књига трећа и *четврта* (последња): Етнографски и географски списи.

Као завршетак Вукових списа штампаће се:

VI. Вукова преписка с домаћим и туђим књижевницима.

ALPHABETI SERBICI
c u m
VICINIORUM POPULARIUM ET ALIIS CULTIORIS EUROPÆ ALPHABETIS
PARALLELISMUS.

Serbic	Croat.	Bohem.	Polon.	Hungar.	German.	Ital.	Gall.	Angl.
А а <i>a</i>	a	a	a	á	a	a	a	—
Б б <i>b</i>	b	b	b	b	b	b	b	b
В в <i>v</i>	v	w	w	v	w	v	v	v
Г г <i>g</i>	g	ǧ	g	g	g	g: gara	g: gant	g: gold
Д д <i>d</i>	d	d	d	d	d	d	d	d
Ђ ђ <i>đ</i>	dj [đ]	d'	—	gy	—	—	—	—
Е е <i>e</i>	e	e	e	e	e	e	e	e: bet
Ж ж <i>ž</i>	ž	ž	ż	zs	—	—	j	s: osier
З з <i>z</i>	z	z	z	z	s: lesen	s: rosa	z	z: razor
И и <i>i</i>	i	i	i	i	i	i	i	ee, y
Ј ј <i>j</i>	j	j	j	j	j	j	i: mien	y: yes
К к <i>k</i>	k	k	k	k	k	c: caro	c: car	k
Л л <i>l</i>	l	l	—	l	l	l	l	l
Љ љ <i>lj</i> [l]	lj [l]	—	l: li	ly	—	gl: gli	il: ail	—
М м <i>m</i>	m	m	m	m	m	m	m	m
Н н <i>n</i>	n	n	n	n	n	n	n	n
Њ њ <i>nj</i> [ń]	nj [ń]	ň	ń	ny	—	gn	gn	—
О о <i>o</i>	o	o	o	o	o	o	o	o: note
П п <i>p</i>	p	p	p	p	p	p	p	p
Р р <i>r</i>	r	r	r	r	r	r	r	r
С с <i>s</i>	s	s	s	sz	ss	s: sono	s: son	s: so
Т т <i>t</i>	t	t	t	t	t	t	t	t
Ђ ђ <i>t'</i>	ć	t'	—	ty	—	—	—	—
У у <i>u</i>	u	u	u	u	u	u	ou	oo
Ф ф <i>f</i>	f	f	f	f	f	f	f	f
Х х <i>ch</i>	h	ch	ch	h	ch	—	—	—
Ц ц <i>c</i>	c	c	c	cz	z	z: zio	—	—
Ч ч <i>č</i>	č	č	cz	cs	tsch	c: ciò	—	ch: child
Џ џ <i>dž</i> [ǧ]	dž [ǧ]	—	—	—	—	ge	—	j
Ш ш <i>š</i>	š	š	sz	s	sch	sc: esce	ch: cher	sh
Ъ ъ <i>v</i> *	—	—	—	—	—	—	—	—

*) Nil sonat, sed *r* literae, quae Serbis, sicut Bohemis, vel sola absque ulla vocali, syllabam facit, apponitur, ne eadem *r* litera ad praecedentem aut sequentem syllabam trahatur, e. g. умръо lege u-mr-o. [Pro *рѣ* in hac editione (III.) substituitur *р'*.]

ДЛЯ РУССКИХЪ.

Буквы, употребляемыя Сербами, суть тѣже, какъ у Русскихъ, и имѣють то же значеніе, О нѣкоторыхъ немногихъ особенностяхъ должно замѣтить слѣдующее:

1) **Ђ** (**ђ**, **ђ**) выражаетъ звукъ, котораго не существуетъ въ Русскомъ языкѣ. Онъ образуется изъ **д**, **жд** и иногда (въ чужестранныхъ словахъ) изъ **г**. Выговаривается еще мягче, чѣмъ по-русски *дѣжъ*; н. п. *дође* произноси какъ *додѣжъэ*; такъ и: *међу*, *рођен* (Церковно-Славянски: *междѣ, рожденъ*); *анђео* (отъ *ангелъ*).

Ђ (**ђ**, **ђ**) также не существуетъ въ Русскомъ языкѣ. Оно происходитъ отъ **т**, **шт** (**щ**) и иногда (въ чужестранныхъ словахъ) отъ **к**. Произносится еще мягче, нежели по-русски *тѣчь*; н. п. *дођи* произноси какъ *дотѣчи*; такъ и: *нођ*, *позлађен* (Цс. *нощъ, позлащенъ*); *ђивот* (отъ *κίβωτος*).

3) **Џ** (**џ**, **џ**) и въ Сербскомъ языкѣ употребляется большею частію въ чужестранныхъ словахъ. Произносится почти какъ Русское *дж* или *чж*; н. п. *хоца* произноси какъ *ходжа* или *хочжа*.

4) **Љ** составлено изъ **л** и **ъ**. Такъ вездѣ и произносится; н. п. *земљом* произноси *земльомъ*.

5) **Њ** составлено изъ **н** и **ъ**. Также и произносится; н. п. *вѣму*, *вѣом* произноси *нѣмѣму*, *нѣомъ*.

6) **Ј** (**ј**) выговаривается вездѣ какъ Русское *й*; н. п. *јој* произноси *йой*, *дјеца* произноси *дйеца*, *чују* произноси *чуйу*.

7) **Е** (**е**) вездѣ и во всякомъ положеніи выговаривается какъ Русское *э*; н. п. *ево* произноси *эво*, *идете* произноси *идэтэ*.

Всѣ прочія буквы выговариваются совершенно такъ, какъ у Русскихъ.

[%pIV

LEXICON
SERBICO-GERMANICO-LATINUM
EDIDIT
VUK STEPH. KARADSCHITSCH
EDITIO TERTIA (PUBLICA), EMENDATA ET AUCTA
BELGRADI
IN TIPHOGRAPHIA REGNI SERBIAE
1898

[%pV

СРПСКИ РЈЕЧНИК

истумачен

ЊЕМАЧКИЈЕМ И ЛАТИНСКИЈЕМ РИЈЕЧИМА

СКУПИО ГА И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ

ТРЕЋЕ (ДРЖАВНО) ИЗДАЊЕ, ИСПРАВЉЕНО И УМНОЖЕНО

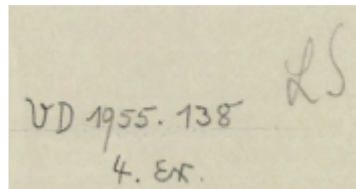
У БИОГРАДУ

У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1898

[%pVI

[%pVII

ПРЕДГОВОР

[ДРУГОМ ИЗДАЊУ]

Ево Српскога рјечника и по други пут наком тридесет и три године. Као што сам у огласу казао, ја сам оне ријечи што су наштампане прије донио амо у глави, пак сам их послје писао како сам их се могао опомињати; ове пак што се сад додају купио сам одонда по различнијем крајевима народа нашега, и овога посла ради путовао сам којекуда, као н. п. у Хрватску, Далмацију, Дубровник, Боку и Црну гору. Да сам којом срећом могао отићи у Босну и у Херцеговину и у Косово и у Метохију, јамачно бих нашао још много знатнијех ријечи; али поред све моје жеље то се није могло. Међу овијем садашњијем ријечима има их много које су ми биле познате још од прије, али ми прије нијесу пале на ум; а има их много које сам послје којекуда први пут чуо. Код многијех које су ми се учиниле особите и свуда по народу непознате, назначивао сам гдје сам коју чуо или гдје се говори; али по томе не ће нико мислити да се оне *само* у онима мјестима говоре, н. п. ријечи које се говоре у Црној гори понајвише се говоре и онуда по свему приморју, а које се говоре у Херцеговини оне се највише говоре и по Црној гори и по другијем околинама њезинијем: ријеч *увала* ја сам најприје чуо у Црној гори, а госпођица Милица Стојадиновића из Врдника писала ми је да се она говори и ондје.

Нити мислим ја нити ваља да мисли ко други да су и у овој књизи све ријечи народа нашега и сва значења наштампанијех ријечи, него ја још мислим да се у живу језику све народне ријечи не могу ни покупити, јер гдјекоје постају једнако, а кашто и нова значења већ познатијем ријечима: ја сам се у Тршићу родио и до осамнаесте године своје ондје живљео, али ријечи *самотег* нијесам чуо до прије три године кад сам онамо био, и будући да је село било мало (као што је и сад) и кућа наша управо на води између двије воденице, то није могуће да је ова ријеч и онда ондје била па да је ја нијесам чуо, него је морала послје постати; оваковијех пријера могло би се овдје и више споменути; а код ријечи *голи син* и *рођо* споменуто је како ријечима постају нова значења. Док је ова књига штампана, мени је већ пало на ум неколико ријечи којијех у њој нема и које ћу додати овдје на крају овога предговора.

[%pVIII

Код којијех ријечи овдје нема значења, оне кад сам први пут чуо нијесам га уза њих записао мислећи да га не ћу заборавити, а послје га се нијесам могао опоменути; али сам их опет наштампав мислећи да ће им послје бити лакше наћи значење него и њих саме. Сваки књижевник наш који дозна за значење које од овијех ријечи, учиниће добро ако га запише и мени јави, као и нове ријечи којијех овдје нема, па ако то не пристане у посао мени, пристаће по смрти мојој коме другоме, а народу свакојако.

Код којијех ријечи стоји да се говоре у *Барањи*, оне ми је дао Г. Адам Драгосављевић; код којијех стоји у *Сријему*, од онијех сам гдјекоје ја купио а гдјекоје ми је дао исти Г. Адам Драгосављевић и покојни Аврам Панић парод Шидски; код којијех пак стоји у *Боци* или у *Рисну* или у *Грбљу*, и од онијех сам гдјекоје ја купио, а гдјекоје ми је дао Г. поп Вук Поповић и Вук Врчевић, обадва Ришњани.

Као што је код гдјекојијех глагола назначено како имају гдјекоја времена, и код самоставнијех ријечи какав им је глас у гдјекојијем падежима, тако је ваљало назначити и код самоставнијех ријечи које у множини нарастају на *ови* или на *еви*, као н. п. што је казано код *кнез* да је у множини *кнезови* и *кнежеви*, ово би било вриједно назначити једно за то што

сваки човјек, особито туђин, не може ласно знати које ријечи овако нарастају које ли не, а друго што се код многијех које нарастају и глас мијења, н. п. *гавра̑н: гавра̑ни* и *гавранови*, овдје је што се гласа тиче са свијем по правилу; у ријечи *но̑ж: но̑жи* и *но̑жеви*, овдје је глас у *ножеви* као и у *ножи*; али у ријечи *град̑: гра̑ди* и *гра̑дови* и т. д. глас је са свијем различан. Али ово из почетка не почех, па тако за сад и остаде.

Ако кад Србп у писању књига приме једно макар које од својијех нарјечија, онда у рјечницима не ће ни требати ријечи по свакоме нарјечију писати за себе, него само по ономе којијем се књиге успишу, макар назначивши код сваке ријечи како се говори по другијем нарјечијама, н. п. *дјед* (јужно *ђед*, источно *дед*, западно *дид*). Тако и оне ријечи у којима се успише *х* не ће бити потребе писати и без *х*. Али за сад док је још главна брига и потреба да познамо свој народни језик по свијем крајевима, мислим да је ваљало писати све овако као што сам у овој књизи писао.

Ријечи које једно значе може бити да би најбоље било код оне за коју се мисли да је најљепша (најобичнија и најприличија) метнути све остале назначивши ако се која гдје у особитоме крају говори, па послѣје код сваке казати само *vide*, н. п. *раоник* (*лемеш*, у Црној гори *јемљеш*), па послѣје код *лемеш* и *јемљеш* само *vide раоник*; тако *чунак* (*чуњак*, *чун*, *лајдица*) и т. д.

Прил. имена која су постала на *ски* и *ки* од имена која значе ред каковијех људи или животиња говоре се и као нарјечија (*adverbia*), н. п. живи *господски*, обдарио га *царски*, брани се *јуначки*, говори *Турски*, једе *свињски*; али ја ово за то нијесам назначивао што се управо изговара онако као што су ова имена овдје у књизи наштампана.

[%pIX

Истина да би се могло за главно правило узети да се у свијем нашијем глаголима у првоне лицу садашњега времена оно самогласно слово пред *м* изговара са знаком $\hat{}$, н. п. *и̑грам*, *мо̑лим*, *пе̑рем*, али у глагола који се свршују на *јем*, а особито [на] *и̑јем*, изговара се *е* без и какога знака, н. п. *ли̑јем*, *пи̑јем*, *би̑јем* и т. д.; може бити да би ко рекао и *ли̑јѐм*, *пи̑јѐм*, *би̑јѐм*, али ми се јамачно чини да је обичније оно прво. Тако би се рекло и *ку̑јем*, *сну̑јем*, *чу̑јем*, али ми се чини да би се поред овога рекло прије и *ку̑јѐм*, *сну̑јѐм*, *чу̑јѐм*, него *ли̑јѐм*, *пи̑јѐм*, *би̑јѐм*, и т. д.

Велика хвала Ђуру Даничићу, који се трудио око превођења ријечи на Њемачки и на Латински језик и око поправљања и надгледања у штампању. Ако се у превођењу ријечи нађе гдје кака погрјешка, то ће радо опростити сваки онај који зна како је овај посао тежак. Може бити да ће се најприје наћи погрјешака у превођењу ријечи које значе траве, дрвета и животиње, али у нас за сад док немамо само о томе књига и то од људи који се особито око тога посла труде, друкчије не може бити.

Гласове у ријечима старао сам се да назначим онако као што се највише говори у народу нашем не гледајући на разлике које се по гдјекојијем крајевима налазе. Још у предговору к првоне рјечнику ја сам казао како се гдјешто у Биоградској нахији говори н. п. *ло̑нац* (мјесто *ло̑нац*), *ко̑нац* (м. *ко̑нац*), *ку̑куруз* (м. *ку̑куруз*), *се̑ло* (м. *се̑ло*) и т. д. Од овога је много знатније што се у Црној гори и по њезинијем околинама говори н. п. *ди̑јете* (м. *ди̑јѐте*), *мли̑јeko* (м. *мли̑јѐко*); *Ми̑рко* (м. *Ми̑рко*), *Ђо̑ко* (м. *Ђо̑ко*); *о̑гњиште* (м. *о̑гњиште*), *бр̑чиште* (м. *бр̑чиште*), *кат̑ариште* (м. *кат̑ариште*); *зе̑ље* (м. *зе̑ље*), *ро̑бље* (м. *ро̑бље*), *гво̑жђе* (м. *гво̑жђе*) и т. д. Истина да ове разлике нијесу тако знатне као што се једне ствари по народу различно зову, али ће по времену ваљати и њих покупити и назначити.

Код ријечи *жвакалица* ја сам казао да се *приповиједа* да су је Турци некад искали, а Руски генерал Иван Петровић Липранди казивао ми је јесенас да су је Турци (својом ријечи

дишпараси) и у наше вријеме у Бугарској искали, па још не само за себе него и за своје коње (*дишхаки*); и да је године 1829 Кучук-Ахмет једноме Турчину од тевабије Карацанем-пашине повадио све зубе за то што је од свога домаћина (код кога је ноћио) ујутру на поласку искао *дишпараси* и *дишхаки*. По овоме може се мислити да и оно може бити истина што сам најпослије казао да се говори код ријечи *одрина*.

К ономе што је код ријечи *крајина* казано о Крајини Неготинској додаћу овдје још нешто што је на молбу моју Г. Илија М. Гарашанин од најстаријих људи у Крајини дознао и мени јавио, и то:

Људи у Крајини давали су од прије до Пасманцијна времена на годину: а) порезе на пореску главу 7 гроша, б) харача (на мушкиње као што се и по другијем мјестима плаћало) по 2 гр. и 20 пара, в) мртвине по 1 гр. и 22 паре, г) свадбарине по 1 гр., д) тулумине на 1000 чокота по 20 [%pX пара, ђ) на камен воденични по 2 гр., е) на овцу 5 пара, ж) на свињу 5 пара, з) на кошницу 5 пара, и) на 1000 главица купуса 5 пара, ј) десетак на оно жито које се жање. Осим тога за храну и за друге потребе које бегу и његовпјем Турцима који су сједили у Кладову, које башкнезу и његовијем пандурима и кметовима који би народнијех послова ради долазили у Неготин или управо рећи башкнезу у конак, давала је свака пореска глава на годину: по једну литру масла, по један шиник (20 ока) јечма, по једна кола сијена и по једна дрва; свака бачија по 7 ока сира, и свако село по 6 ока лоја и по 6 ока граха. Све ове дације купио је од народа башкнез преко сеоскијех кметова; а колико је од тога он Турцима давао, колико ли је њему остајало, то се данас управо није могло дознати, него најстарији људи говоре само да су чуди да је Крајински кесим био 50 кеса, а Кључки 30, а башкнезовима да је било одређено по 15 кеса (на годину).

Десетак од жита сасипао се у амбаре на Прахову, пак се је оданде по наредби Турској носио у градове, а кашто су башкнезови закупљивали десетак особито, пак су с њим чинили шта им је воља.

Башкнез је имао три буљубаше с пандурима; двојица су од овијех имали по 15 пандура, и један се од њих налазио поред Тимока, а други од Кључке стране, те су чували да не би каки рђави људи (Турци или хајдуци или лопови) откуда дошли и народ узнемиривали; а трећи је са 30—40 пандура био код њега те га је чувао и слушао (т. ј. заповијести му по селима разносио). Све три ове буљубаше са својијем пандурима били су Хришћани.

Кад су људи имали за што распру један с другијем, најприје су долазили башкнезу на тужбу, па које он не би могао намирити оне би водио к војводи и онамо би им њих двојица судили.

Бег и војвода нијесу се смјели ништа мијешати сами од себе у управљање народно; ако ди би се на силу стали у што мијешати, башкнез их је могао тужити и промијенити.

Кад би један башкнез умрo и други настао, новоме се свагда давао берат на његово име.

Ово је све овако било до времена Пасманција, а Пасманција поставши царски противник, није марио за Крајинске правиче и берате, него у Неготину начини мали градић и у њему намјести Турке, који су по Крајини владади као и по осталоме његовом подручју, тако је и у њу поред харача уведена *спенца*: по 3 гроша на сваку харачку главу (ако ди би ко како дијете сакрио па би га Турци пронашли, онда је ваљало платити још један грош ономе који га је пронашао); за ово вријеме башкнез је био као Турски слуга. У томе и Срби устану на дахије (1804) и пошљедњи Крајински башкнез Перча Стан ковић Карапанца са својијем братом Мишом пребјегне 1807 године у Пореч, и тако се сврше Крајинске правиче.

Вриједно би било да се Српски капи-ћехаја у Цариграду потруди не би ли изнашао пријеписе од берата како онијех који су Крајини били дани тако и онијех који су се давали башкнезовима. Јамачно ће се ово ондје моћи наћи, јер су мени казивали наши посланици који су 1813 године били у Нишу и у Софији ради мира с Турцима, како је Челеби-ефендија, који је онда ради мира био из Цариграда одређен и послан, спомињао Крајину, и из некаке жуте свилене кесе вадио писма о различнијем правицама које су народу нашем од старине давале. Тако може бити да би се ондје могло што наћи и осим Крајине о другијем крајевима народа нашега, а и у ризници какијех нашијех ствари још од боја Косовскога; а то би све за историју нашу било од превелике цијене, јер је историја народа нашега нама много познатија под Немањићима него под владом Турском.

У Бечу о Божићу 1851.

Вук Стеф. Карџић.

Д О Д А Т А К

Познато је из нашијех народнијех пјесама да се по јужнијем крајевима народа нашега последије **ж**, **ч** и **ш** изоставља **ј** пред самогласнијем словом, н. п. **оруже** (м. **оружје**), **Божа** ти вјера (м. **Божја**), **наруче** (м. **наручје**), тако ваља да би се казало и **ораше** (м. **орашје**), **подуше** (м. **подушје**) и т. д. Овијех ријечи и овако ја овдје у књизи највише за то нијесам наштампао, што се и по онијем мјесуима могу чути и онако као што се говоре и по осталоме народу.

СКРАЋЕНЕ РИЈЕЧИ

Бан. 1 } Банат. 2 }	мјето	Банату	acc.	мјесто	accusativus
			act.	”	activum
банск. рег.	”	банској регементи	adj.	”	adjectivum
Бачк.	”	Бачкој	adv.	”	adverbium
Биогр.	”	Биограду	augm.	”	augmentativum
Бјелоп.	”	Бјелопавлићима	cf.	”	confer
Бранич.	”	Браничеву	coll.	”	collectivum
војв.	”	војводству	comp.	”	comparativus
Далм.	”	Далмацији	gen.	”	genitivus
Дубр.	”	Дубровнику	dat.	”	dativus
зап.	”	западно	dim.	”	diminutivum
зап. кр. 1 } западн. кр. 2 }	”	западнијем крајевима	f.	”	femininum
			fig.	”	figürlich
Имоск.	”	Имоскоме	fr. 1 }		
ист.	”	источно	franz. 2 }	”	französisch
ист. кр.	”	источнијем крајевима	hyp.	”	hypocoristicon
			i. q.	”	id quod
итд. 1 } и т. д. 2 }	”	и тако даље	imperat.	”	imperativus
југоз.	”	југозападно	indecl.	”	indeclinabile
југоз. кр.	”	југозападним крајевима	instr.	”	instrumentalis
јуж.	”	јужно	interj.	”	interjectio
Кот.	”	Котору	ital.	”	italienisch
			loe.	”	localis
кр. Нег. 1 } кр. Негот. 2 }	”	крајини Неготинској	m.	”	masculinum
Маџ.	”	Маџарској	n.	”	neutrum
н. п.	”	на примјер	pl.	”	pluralis
Паштр.	”	Паштровићима	österr.	”	österreichisch
Пипер.	”	Пиперима	part.	”	participium
Подг.	”	Подгорици	pass.	”	passivum
прим. 1 } примор. 2 }	”	приморју	pl.	”	pluralis
			pron.	”	pronomen

Руди. н.	”	Рудничкој нахији	u. d. g. 1 }	”	und dergleichen
сјеверн. кр.	”	сјевернијем крајевима	u. drgl. 2 }		
Слав. 1 }	”	Славонији	u. s. w.	”	und so weiter
Славон. 2 }			v.	”	von
Срб.	”	Србији	verbal.	”	verbale
Сриј.	”	Сријему	v. impf.	”	verbum imperfectivum
(ст.)	”	стајаће	v. pf.	”	verbum perfectivum
т. ј.	”	то јест	v. r. impf.	”	verbum reciprocum imperfectivum
Уж. н.	”	Ужичкој нахији			
Херц.	”	Херцеговини	v. r. pf.	”	verbum reciprocum perfectivum
Хрв.	”	Хрватској			
Ц. г.	”	Црној гори	z. B.	”	zum Beispiel
Црмн.	”	Црмници			
Шум. 1 }	”	Шумадији			
Шумад. 2 }					

* метана је код ријечи за које се мисли да су Турске.

[Још су запажене у II. издању скраћенице: *e. c. m. exempli causa; e. g. m. exempli gratia; i. e. m. id est; q. d. m. quod dicitur.* — Уз неке ријечи из I. издања скраћенице: **Ерц., Рес., Срем.** значе: **(х)ерцеговачки, ресавски, сремски** (дијалекат). — Скраће- ница *s. v.* значи *sub voce* (под том и том ријечју).]

ПРЕДГОВОР ТРЕЋЕМ ИЗДАЊУ

Приређујући ново издање *Српскога Рјечника*, потписани су се старали да оно, и ако *исправљено и допуњено*, опет остане *Вуково*, тј. да у речнику исправе и допуне само оно што би и Вук учинио, да је одмах после свога другог спремао за штампу и ново, треће, издање речника. Тога ради, не уносећи у речник нових речи ни из других Вукових списа ни из народних умотворина које је Вук издао, потписани су се непрестано у свему држали II. издања Вукова (1852.) и сада, у овом новом издању, извршили само ове исправке и допуне:

I. Из Вукова *ручнога примерка* другог издања речника исписане су и у ово треће издање унесене, где им је место по азбучном реду, све оне *нове речи*, које је Вук у том примерку својом руком био додао; а да би се и споља могле разликовати и одмах од старих речи познати, све су оне (и главне речи и објашњења) у овом издању штампане друкчијим курсивним словима; види н. пр. речи: *бланда*, *2 винош*, *вишак 2*, *гребло*, *Далегина пећина* итд. Овако доданих речи, заједно с исправкама и допунама старим речима, има на 700. — Према исправкама у том примерку штампани су друкчијим словима и само поједини гласови у неким речима: *баџар*, *мимо*, *орепак*, *Чајничче*, *љаљак*, *лежај*, *кунтош* итд.

Сем исправака појединих слова и акцената у главним речима има и већих измена у тексту, које су сада учињене према исправкама Вуковим у поменутом ручном примерку његовом; тако су, нпр., у чланку *Дужи* под *1)* сада изостављене речи: *може бити да је сад и пуст*, јер их је Вук ту избрисао; тако је промењен и чланак *Јегар*, те сад има само једно значење (Stadt Erlau), док је у II. издању то било *2)*, а пред њим стајало: *1) (ст.) некако мјесто* (и ту били наведени стихови), па је то Вук исправио како је сада штампано; види и речи: *Брџа*, *виџао 1* итд.

II. Друго је издање, даље, поређено и с *првим издањем* (1818. г.), те су и из овога сада унесене у треће издање како све оне речи којих случајном омашком нема у II. издању (не дирајући у *verba obscoena*), као што су речи: *доцњење*, *разгрејати*, *врајт*, *2 скуп*, *троји*, *а*, *е* итд., тако и речи (или објашњења), записане на маргинама Вукова ручног примерка I. издања, као што су речи: *двоје 2*, *опармачити*, *опатрнути*, *пресвлачење* и објашњење речи *Вучитрн*, или додаци речима: *задушнице*, *крсно име* итд. Ови су додаци (и речи и објашњења) штампани у угластим заградама с напоменом да су из I. издања или с маргина тога издања. Тако је додат из тог издања и цео опис *женидбе*¹⁾ код те речи, који као да је Вук навлаш био изоставио у II. издању. — У овим додацима остављено је све како је било у I. издању (ту је друкчије него у II. издању и акцентовање, и обележавање дијалеката, и интер [XIV] пункција, па, разуме се, и употреба јужнога дијалекта, а без *х*).

[fn]¹⁾ Из овога се додатка види и разлика у спољном распореду чланака: II. издање нигде нема засебних одељака, као што их је било у I.; овде је сада остављено све као у I. издању (стога и: *донијо*, *опраштасе* и т. д.), само је *б* претворено у *п* у речима: *Србски* (сватови) и *Србска* (свадба) у последњем одељку овога чланка.[/fn]

Сем уношења пропуштених речи наћи ће се и других исправака и допуна према тексту првог издања; тако је, нпр., s. v. *духовни* сада уз *cf. варење* додано (у угластој загради): *2 у I. издању*, јер је у I. издању s. v. *варење 2* била штампана и приповетка (мало смешна), коју је Вук из II. издања навлаш изоставио; тако опет стихови, наведени уз реч *селиште*, додани су из текста I. издања; исто тако s. v. *пилераст* уз *н. п.*

сада је стављена реч **ВИНО** из I. издања, јер је случајно била испала из другог.

III. Највише је сада исправака, допуна и уношења нових речи из самога **другога издања**. Сав се пак овај рад може означити као исправљање оних недоследности и пропуштања, која су се Вуку у II. издању или нехотично омакла или постала од самога начина рада. Да би се и све ове исправке у III. издању јасно могле уочити и разликовати од Вукова рада, потписани су се помагали: а) **угластим заградама**, у које су стављани и цели чланци (нове речи и њихова објашњења), и врло многа упућивања на синониме и дублете, и разне исправке и допуне у тексту II. издања; — б) **истицањем** с помоћу дебљих или обичних а разређених слова (у угластим заградама и без, њих); — в) **премештајем** неких речи у појединим чланцима и примицањем двеју или више речи које иду једна за другом.

Како је све то урађено, шта је измењено, додано и исправљено, најбоље би се могло видети, кад би ко тачно упоредио, реч по реч, Вуково II. издање с овим издањем речника. Али, да би сви ови додаци могли бити јасни и онима који не знају за II. издање, или да би се што боље могло видети у овом III. издању и само II. издање, овде ће бити изложено у главном све како је шта урађено.

1. И из другог је издања извађено и у ново, треће, уметнуто доста **нових речи**, које су, као и оне под II., стављене у азбучни ред, а ограђене угластим заградама и упућивањем на место одакле су узете; тако додане речи су двојаче:

а) **речи из текста** (из превода или објашњења, а тако и из цитата или прича, главној речи придевених); стављене где им је место, оне су и по могућству превођене или објашњиване начином како је и Вук радио у II. издању; додатак: **види s. v.** упућује на чланак из кога је таква нова реч узета и где је она, истицања ради, штампана размакнутим словима; тако је, нпр., у чланку **крсно име** реч ваша сада штампана размакнуто стога, што заменице **ваш, а, е** није било на њеном месту у II. издању, те је она сада стављена у ред (иза речи **ваход**) и за извор упућена на реч **крсно име**; тако је реч **драгоцјен, а, о** извађена из објашњења првога значења речи **заклад**; тако је реч **дошмитати** извађена из цитата под речју **шмитати**; тако је реч **Добринци** стављена на своје место, јер се помиње под речју **Дебрц** (како је она овде још у II. издању била истакнута курсивним словима — као и речи: **Дубоко, Купински кут** итд. у истом чланку — и сада је само тако штампана, јер је Вук готово редовно курсивним словима у тексту штампао оне речи које имају какве везе с главном речју); тако је стављена у ред и реч **2 вакља (факља)**, јер се помиње s. v. **валка**; и реч је **Бока** додана, јер је има у тексту на више места (s. v. **брајо 2, Котор** итд.); тако и речи: **Врбица 3** и **Грабовица**, јер су поменуте s. v. **крајина 2**, а **Загарач** и **Комани** s. v. **Будош**, итд.

Нису вађене из текста **речи књижевничке** (које се не говоре у народу); то су, покрај граматичких термина: **јединствени број, родитељни (падеж), самоставна имена** итд., још и оваке речи: **Априлија, Марта, Февруарија** (s. v. бабини јарци), **Маија** (s. v. полутак), **Јуниј** (s. v. липањ), **Августа, Сејтемврија** (s. v. међудневница); — **југоисток** (s. v. Бабин Дуб), **југоисточни** (s. v. Врања, Подлужје); — **билијар** (s. v. биљарда); — **гимназија, полугимназија, лицеум** (s. v. школа) итд.; — тако можда није требало унети у азбучни ред ни реч **иолуострво**, извађену из чланка s. v. Трстеник.

Исто тако, нису вађена из текста ни стављана у азбучни ред ни **крштена имена људска** (види: Илча, Илчан s. v. **надимак**; Петро s. v. **2 е 1**).

б) *речи означене код других речи* (као њихови синоними или као њихове главне речи), па омашком изостале из реда у II. издању, сада су такође стављене на своје место (у угластим заградама) и, како је где било потребно, објашњене и везане знаком *cf.* или само упућене знаком *vide* на речи код којих је објашњење; тако је код речи **1. рашак 2** у II. издању само било стављено *vide кромпир*, а код речи **кртола**, иза превода, додано: *cf. кромпир*, а **кромпира** није било на његову месту у азбучном реду; сада је само стављено: **кромпир**, т. *vide кртола*; тако је и реч **дебели сват** унесена у речник, јер је била наведена као синоним уз реч **крцан**; тако и: **заклањати се**, јер је на њу (као главну) упућена реч **заклоњати се**; тако **нагарити се** — због **измрчити се**; **шљепоћа** — због **слепоћа**, итд.

Стављене су у азбучни ред и речи: **логом, стадом, ципом** итд., које се у II. издању виде s. v. **лог, стад, цип** итд. и које се, као **стајаће**, у том облику (инстр. једн.) само и говоре, те их није требало у номинативу ни уносити у азбучни ред, као што је и Вук оставио само облике: **крадом, кришом, виком** итд.

И ове и речи под а) сада су све исписане засебно (види стр. XXIX) и обележен им акценат како се изговарају, јер то у речнику није било учињено.

Треба напоменути да су унете у азбучни ред и све „Наново додане ријечи“ (види и напомену овде на стр. 880.), које је Вук накнадно штампао иза предговора другом издању, а испред самога речника; разуме се да оне сада ничим нису истицане, јер су још у другом издању чиниле саставни део речника.

2. После уношења нових и пропуштених речи највећи је посао био **везивање рѣчи истога или сличнога значења**. У свом предговору (види овде спреда страна VIII) Вук вели: „Ријечи које једно значе може бити да би најбоље било код оне за коју се мисли да је најљепша (најобичнија и најприличнија) метнути све остале назначивши ако се која гдје у особитој крају говори, па послѣје код сваке само казати *vide*, н. п. **раоник (лемеш, у Црној гори јемџеш)**, па послѣје код **лемеш** и **јемџеш** само *vide раоник*; тако **чунак (чуњак, чун, лајдица)** и т. д.“ Идући сада за тим, потписани су најпре кроз цео речник прегледали сва Вукова упућивања и с *vide* и с *cf.*, и на тај начин не само пронашли испуштене речи, о којима се говори пред овим у тачци **1. под б)**, него и извршили врло много недовршених везивања Вукових; затим је на исти начин пронађено и много речи истога или сличнога значења које у II. издању никако нису биле једна на другу упућиване, те су и оне сада знацима *vide* и *cf.* везане. Примера ради, колико је на овај начин синонима везано за главне речи, треба видети додатке (са *cf.* у угластим заграда) уз речи: **батина 1, вијеће, иједак, јадак, клип 1** (и **комушина, кукурузовина, окомак**), **лудак** (и **сулуд**), **парба** (и **свађа**), **расрдити се** (и **срдити се**) итд. Покрај све пажње да и прво и друго везивање буде што потпуније, опет се погдешто промакло, те остало невезано или нетачно везано: — сада је то све, у колико је накнадно опажено, унесено у нарочити списак речи који се даље штампа под натписом **Наново додане ријечи и Исправке и допуне** (стр. XXXVII).

3. При овом довршавању Вукових упућивања и при новом везивању сличних речи опажена је разлика коју треба имати на уму између **истих речи** (дублета) и **речи истога или сличнога значења** (синонима); међу речима које је мало час Вук навео **чуњак** је исто што и **чунак** (дакле његов дублет), а **чун** и **лајдица** су друге речи (синоними), које значе и оно што значи **чунак** (чуњак); тако би се **јемџеш** и **јемјеш** (и **љемеш**) могле сматрати као дублети **лемешу**, а све су четири синоними **раонику**; тако

је *артија* иста реч што и *хартија*, дакле њен дублет, а речи: *књига 4*, *карта 2*, *наге* њени синоними; тако су речи: *метех*, *мете*, *метев*, *метеј* дублети једне исте речи, међу којима је први „најприличнији,“ а све су оне само један синоним речи *међа* (у првом јој значењу), која има још и синониме: *граница 2*, *крајина 1*, *кунфин 1*, *мејаш*, *плотина 2*, *покрајина*, *серат*, *синор*, *сумеђа*. Према том, да би се разликовали од синонима, дублети су [%pXVI у овом новом издању додавани непосредно уз главне речи (испред знака за род или за врсту речи) у угластим заградама, и то: ако је главна реч обичнија, њен је дублет штампан обичним словима, а ако је дублет обичнији облик речи, онда је и он штампан дебљим словима, као и реч уз коју се додаје; такви су, нпр., дублети: *кухар* [кувар], *кућник* [кутњаик], *мастан* [масан], *помња* [помља, поума], *разабрати* [разбрати] итд. и обрнуто: пољевши [пољепши], разасипати [расипати], расковчати [раскопшати], шенат [сенат], аљетина [хаљетина] итд. Ако је у другом издању већ био наведен (иза објашњења) који дублет, сад је и он стављен одмах уз главну реч, само, за знак да је то Вуково додавање, сада није стављен у угласту већ у обичну заграду са знаком *cf.*; такве су нпр. речи: *жбан* (*cf.* цбан), *захвала* (*cf.* зафала) и, њима противно: рапав (*cf.* *храпав*) итд. — Према томе, и кад се дублети у Вукову другом издању не преводе него само упућују знаком *vide* на обичнији или правилнији облик речи, овај се штампа такође дебљим словима; тако сада: *ватати vide хватати* значи да је *хватати* права реч (правилнији облик), код које се и стављају дублети (*ватати*, *фатати*), и казује шта она значи (*fangen, capto*), и наводе њени синоними [*cf.* *хитати (итати) 3*, *фитати*]; тако је и: *аир vide хаир*, а само *хаир [аир]*, *m. — 1) vide задужбина....*; упореди и облике: *ајат*, *вајат*, *хајат* и т. д.

Као дублети (варијанти) означивани су¹⁾ ови случаји:

[fn]¹⁾ Треба нагласити да списак овде означених замена није потпун (изнет само примера ради) и да је и у речнику понеки дублет остао неозначен а гдешто, и ако означен, неистакнут један према другом као главни према споредном. Неки су од побројаних дублета само дијалекатске разлике, које Вук није означивао, а које је требало јаче истаћи.[/fn]

а) *исти глаголи с наставком ну и без ну*: врћи — вргнути, клећи — клекнути, дјести — дјенути; стати — станути;

б) *уметање непостојаног а*: изабрати — избрати; изажденути — ижденути; обасути — опсути; саћерати — пћерати;

в) *јотовање почетних самогласника*: аспре — јаспре; еванђеље — јеванђеље, есер — јесер; уриш — јуриш; утро — јутро;

г) *отпадање и испадање неких сугласника* у групама: (в)ј, (в)н; (г)њ, (г)ћ, (к)ћ; (т)т, (п)ш; (д)с, (т)ств; с(т); с(в)р: вјеверица, крвник; јалње, игђе, кћи; птица, пшеница; одсјећи, надстрешница, богатство; врстан; сврбити итд.;

д) *губљење гласа х и његово замењивање другим гласовима* (сугласницима: в, ф, ј, г, к): хаша, хабер, нахеро, јахати (јаати, јати), оход (ол); дух, грухнути; плах (плав, шла); — грах (граг, гра), јаох (јаог, јоа); — жоха (јова), духати (дувати); — дрхтати (дрктати); — хват (фат, ват), хитати (итати, фитати); — дихати (дијати); — грех (греј, грек); ододити (отходити), подватити се (потхватити се), исхранити (изранити) итд.;

ђ) *уметање сугласника д и т* у групама: жл, жр; зр; ср: ж(д)лијиб, ж(д)ребати; з(д)рака, нез(д)рео; с(т)рж, с(т)ријеш;

е) *замењивање једних гласова другима* (по аналогiji, по гласовним законима и по дијалекатским раздिकाма), и то:

аа) *сугласника сугласницима*:

ђ = дј; ј: ро**ђ**ак (род**ј**ак); госпо**ђ**а (госпо**ј**а); **ђ**ечерма (**ј**ечерма);
ћ = тј; ј: бра**ћ**а (бра**тј**а); но**ћ**ца (но**ј**ца), во**ћ**ка (во**ј**ка);
г = ђ; ц: ле**г**ен (ле**ђ**ен); ге**н**ерал (**ц**енерал);
к = ћ: кеса (**ћ**еса), кетрица (**ћ**етрица), кириција (**ћ**ириција);
ч = ћ: бу**ч**ка (бу**ћ**ка); **ч**иле (**ћ**иле), **ч**улав (**ћ**улав);
т = к: жва**т**ати (жва**к**ати);
ћн = тњ: ку**ћ**ник (ку**тњ**ик), сино**ћ**ница (сино**тњ**ица);
ф = в, ц, к: фам**и**лија (**в**амилија); ф**и**лип (**в**илип, **п**илип), на**в**ора (на**п**ора);
 ју**ф**ка (ју**ш**ка); му**ф**те (му**к**те);
ј = в: бри**ј**ати (бри**в**ати);
л = љ; в: ли**л**јан (**љ**иљан), је**л**ен (је**љ**ен); ди**л**чик (ди**в**чик);
н = л: ни**ш**ан (**л**ишай);
н = м: пјес**н**а (пјес**м**а); ко**н**шија (ко**м**шија), ше**н**лук (ше**м**лук);
н = њ: баби**н**е (баби**њ**е), у**н**ка (у**њ**ка), г**н**ој (г**њ**ој);

[%рXVII

вн = мн: сав**н**ути (сам**м**нути); там**н**ина (та**в**нина);
шт = шћ: шт**а**п (шт**ћ**ап), напу**шт**ати (напу**шћ**ати);
ст = шт: испу**ст**ити (испу**шт**ити), **ст**ројити (**шт**ројити);
з = ж: з**г**лоб (ж**г**лоб), з**р**ака (ж**р**ака); раз**з**утити (ра**ж**зутити);
зг = ск: ма**з**га (ма**с**ка);
с = ш: с**л**ез (ш**л**ез), с**л**убити (ш**л**убити); ск**р**бити (ш**к**рбити), **с**пица (ш**п**ица); с**ен**ат (ш**ен**ат); — дублети као: **спуж-шпуг-пуж** нису означивани;
жб = цб: ж**б**ун (ц**б**ун); тако је и: ж**а**цнути се (према **ц**аснути се);
шк = чк: ш**к**акљив (ч**к**акљив), ш**к**ола (ч**к**ола);
чб = цб: нару**ч**бина (нар**ц**бина);

бб) самогласника самогласницима:

е = а: јема**ц** (јама**ц**), јези**к** (ја**з**нк);
о = а: голицати (га**л**ицати), зак**л**оњати (зак**л**ањати);
и = е: В**и**ровитица (В**е**ровитица), ш**и**пурика (ш**е**пурика), исп**р**ижвати (исп**р**еживати);
у = и: мјеху**р** (мјех**и**р), шепу**р**ити се (шеп**и**рити се);
о = у: апосто**л** (ап**у**стол), б**л**авор (б**л**аву**р**);

вв) сугласника **л** самогласником **о:** властел**л**ски (власте**о**ски), сел**л**ски (се**о**ски), ан**ђ**ел (ан**ђ**е**о**); тако је и: престол**л**, продол**л**, тако и: Балшова (Баоше**в**а и Ба**ш**ова), балван (баван);

гг) замењивање једних **наставака** другима:

ев = ов: возар**ев** (возар**ов**), писар**ев** (писар**ов**);
оро = еро: десет**оро** (десет**еро**), четв**оро** (четв**еро**);
ија = лија: ђувег**ија** (ђувег**лија**);
ција = чија: чибу**г**ција (чибу**к**чија), јекмек**чија** (јекмек**ција**);

ж) **премештање** појединих гласова и целих слогова, као: св**ан**ути (сав**н**ути); алв**ат**ан (ав**л**атан), мал**в**ута (ма**в**лута); на**ћ**ве (нав**ће**); ов**д**је (вод**д**је); ку**ц**ати (ц**у**кати); ст**а**кло (ц**к**ло); ђерд**ан** (ђен**д**ар); вес**л**иген (вел**с**агењ) итд.; такво је премештање и: **јазик-заик**.

4. **Синоними** (речи истога или сличнога значења) у другом издању били су

недоследно и непотпуно везивани једни за друге знацима *vide* и *cf.* (ни између ових знакова не држи се потребна разлика при употреби); сада се тежило томе, да сви синоними буду упућени знаком *vide* на „најприличнију“ реч, а код те речи да се они, са знаком *cf.*, сви изређају (и они које је Вук како било везао и који се сада из речника на ту реч упућују). Стога је сада врло често било потребно, исправке ради: и у угластој загради додавати уз Вуково *cf.* ново *vide* (ретко кад обрнуто); и међу наведеним уз коју реч синонимима истицати један као главну реч и пред њу стављати (у угл. загр.) знак *vide*; и између Вукова *vide* и речи за њом уметати у угласту заграду другу реч, која се означаје као главна и код које ће сви синоними бити изређани; и, најпоследње, наново додавати (у угл. загради) и знак *vide* и главну реч или знак *cf.* и потребне синониме; тако је, нпр., сада:

а) уз реч **красан** (у азбучном реду) штампано: *cf.* [*vide* 2] **лијеп**, што значи да ће уз **лијеп**, као најприличнију реч, бити изређани, са знаком *cf.*, сви њени синоними; од четрнаест сада уз 2 **лијеп** доданих синонима у II. издању на том месту није био наведен ниједан, и ако се неки од њих (**убав**, **виђен 2**, **главит**) упућују на реч **лијеп**, а други преводе исто онако (или врло слично) као **лијеп**; — тако је сада и: **враг** — *cf.* [*vide*] **ђаво** зато, што је у II. издању већ било: **ђаво** — *cf.* **враг**, **нечастиви**; а зато, што су и речи: **мелун**, **пакленик**, **водац** већ биле везане (прве две с *vide*, а трећа знаком *t. j.*) за реч **ђаво**, и оне су сада у угластој загради ту стављене, па додане и речи: 1 **вран 3** (зато што је она објашњена речју **враг**) и **дабо** (зато што исто значи); исто тако сада је уз речи: **нечастиви**, 1 **вран 3**, **дабо 2** стављено у угл. загр. *vide* **ђаво**, јер оне нису биле ни за што везане; уз речи пак **водац** и **враг** стављено је у угл. загр. само *vide* испред речи **ђаво**; — тако је и у чланку **доиста** стављено (у угл. загр.) *vide* испред речи **заиста**, јер су *s. v.* **заиста** изређани и други његови синоними;

б) уз реч **самодошла** (објашњена заједно с речју **самодошлица**) сада јв штампано: [*vide*] **добјеглица**, *cf.* **ускочница**, што значи [%pXVIII да је ту у II. издању било само: *cf.* **добјеглица**, **ускочница**, па је сада од ова два синонима први проглашен за главну реч, те истакнут разређеним словима и испред њега стављен нов знак *vide*, а старо *cf.* остављено иза њега, а испред другог синонима; реч пак **добјеглица** истакнута је сада као главна прво зато, што је њено објашњење најпотпуније и друго зато, што сем речи **самодошла** и **самодошлица** само на њу упућује (са знаком *vide*) реч **ускочкиња**; и тако је сада код речи **добјеглица** дошло у угласту заграду: *cf.* **самодошла**, **самодошлица**, **ускочкиња**, **ускочница**; — тако је сада штампано: **појач**, *t. ...* [*vide*] **пјевач**, *cf.* **појац**, јер је **појац** већ била везана знаком *cf.* за **пјевач**, те је ту сада само између *cf.* и **пјевач** стављено у угл. загр. *vide*; — тако је и код речи **пешкеш**, која је знаком *vide* упућена и на **дар** и на **поклон**, сада истакнута (размакнутиим словима) реч **дар** и иза ње стављено у угл. загр. 1, јер на прво значење те речи (**дар 1**) треба да упућују, сем наведенога код ње у другом издању **поклон** [1], још и синоними: **дарив**, **дарило**, **приказ**, **приказа**, **армагани**, **ормаган**, који су сада сви (и **пешкеш**) за њу и везани; тако су истакнуте, као главне, и речи: **биједа** *s. v.* 1 **ал**, **дењак** *s. v.* **бала** итд.;

в) уз реч **набањати се** сада стоји: *vide* [**најести се**] **набалати се**, што значи да ће код **најести се**, као главне речи, бити и она преведена и сви синоними изређани; без овога уметка било би узалудно од **набањати се** ићи к **набалати се**, јер ни та реч у II. издању није преведена, него само упућена на **натоварити се**; овде је сад још потребније било ставити: *vide* [**најести се**] **натоварити се**, што би се и тамо узалуд тражило објашњење, јер речи **натоварити се** у II. издању на њеном месту у азбучном реду није никако ни било (него је сада унета, у угл. загр., одавде); тако исто, да се не би тек

посредним путем дошло до речи *најести се*, она је додана (у угл. загради, са знаком *vide*) и уз синониме: *надекати се* и *налупати се 2*, који су, са знаком *cf.*, били везани за *набокати се* и *набубати се*, а тако и уз речи: *набити се*, *наждерати се*, *накресати се*, *насллагати се*, *натући се 1* и т. д. (које ни на што нису биле упућене, али преведене као и *најести се*); тако је и код *набубати се.... vide најести се, набити се, набокати се* први глагол сада штампан, истицања ради, размакнутим словима; сви су пак ови синоними, а уз то и: *напитати се*, *назобати се* и *накусати се*, сада изређани (у угл. загр. са *cf.*) уз главну реч *најести се*, јер их у II. издању није ту било ниједнога;

г) према свему доведе наведеном лако је разумети и зашто је уз *крволија* сада додано у угл. загр. *vide крвопролитник*, а код ове речи, исто тако у угл. загр., *cf. крвопија*: и ако су те две речи у азбучном реду врло близу једна другој, и ако су обе једнако преведене, оне у другом издању никако нису биле везане; то исто видимо и код речи: *отачанство — отаџбина, откравити — раскравити, допасти се — свидјети се*, и т. д.; — исто тако, јасно је зашто, према: *заједрити.... cf. поједрити*, сада стоји (као додана реч): *поједрити.... vide заједрити*;

д) при свему овом и новом везивању и довршивању једностраног везивања у II. издању гледало се, колико је могућно, да буде што мање додавања, те ће се лако опазити и нека недоследност у том, што су међу појединим речима истога или сличнога значења за главне проглашиване (упућујући на њих знаком *vide*) час народне, час туђе речи; прве су увек узимане као главне, кад се томе нису много противила Вукова упућивања у II. издању; тако је исправљано: *амал — cf. [vide] носилац; бешика 2 — cf. [vide] мјехур; делија 2 — cf. [vide] јунак [1]*, те је стављано и: *носилац — [cf. носач 2, амал]; мјехур (мијур, миур) — cf. [мјехир (мјеир),] бешика [2]; јунак 1 — [cf. витез 1, делија 2, дјетић 2]*, а према овоме и: *витез 1 — и дјетић 2* сада: *[vide јунак 1]*; — али кад је у другом издању уз коју из туђих језика позајмљену реч већ био наведен који синоним, или више њих на ту реч као главну било упућено, и сада су те речи задржаване као главне; тако је остало (као и у II. издању): *ајгировит — cf. пастушаст, а пастушаст — vide ајгировит*; или (из рукописа): *сувачар — vide сувајџија, а сувајџија — cf. сувачар*; тако је сада и: *биљешка — cf. залога 2*, а уз ову додано: *[vide биљешка]*; тако и *чарапа (чо [%pXIX рапа) — cf. бјечва [(бљечва) 1, клашња 1, хлача (лача)]*, јер су сва три ова синонима још у II. издању била упућена на реч *чарапа* (први и други знаком *cf.*, а трећи с *vide*); тако је сада штампано и: *брига — [cf. грижа 2, 1 пека 2, скрб (шкрб), старост 2, дерт, кар 2]*, а ниједан од ових синонима није проглашен за главну реч, јер су *грижа 2, 1 пека 2* и *скрб (шкрб)* знаком *cf.*, а *дерт* и *кар 2* знаком *vide* већ биде упућене на *бригу*, те је сада само још уз *старост 2* додано у угл. загр. *vide брига*; иначе би се и уз реч *брига* и уз првих јој пет синонима морало свуда додавати у угл. загр. *vide старост*, кад би се ова реч узела као „најприличнија;“ исто је то и код речи *чакшире 1*, на коју су у II. издању биле упућене и *хлаче (лаче)1* и *бевевреке (и бевевреци)* и *гаће 2*, а само с. в. *свитице* стоји *vide гаће*, те је сада, да би се избегло посредно везивање, стављена у угл. загр. испред речи *гаће* реч *чакшире 1* (и она истакнута размакнутим словима);

ђ) сем знакова *cf.* и *vide* има у II. издању за везивање речѝ истога или сличнога значења и знак *т. ј.*, као ипр. код речи: *1 намаћи з.... намаћи коња, тј. набавити*; и ту је сада иза *т. ј.* стављено у угласту заграду *vide*, за знак да је реч за њом обичнија (као у наведеном примеру); — или је та друга реч само штампана размакнутим словима, што значи да је она синоним главној речи, као код речи: *батргати се.... т. ј. бацати се [2]; грбав 2 (грбаво).... т. ј. неправо; просвијетлити 2..... т. ј. умудри*;

е) знак је за везивање речи (место *cf.* и *vide*) у другом издању био и то, што су неке речи у тексту (у објашњењу главне речи или у причању) биле штампане **положеним** (курсивним) **словима**; тако, нпр., s. v. **каца 2** речи: **буре, жбан, чобања** и т. д.; s. v. **клијет** речи: **вајат, ижина, стасина**; s. v. **краљице** речи: **краљ, барјактар, дворкиња**; сада је не само и код ових истакнутих речи упућивање, ако га није било, довршено, него су и друге такве речи у тексту истицане, ако их је требало везивати, само, за разлику од Вукова истицања, не положеним већ размакнутим словима; тога ради треба видети s. v. **баба 3, 4 и 5** речи: **дадиља, дојкиња, жена и пуница**; s. v. **1 бара 2** реч: **ливада**; s. v. **гегавац 1** реч **слијепец**; разуме се да су и речи тако истакнуте упућиване са својих места, знаком *cf.* или *vide*, куда их треба упутити; тако су размакнутим словима сада, означене као синоними и везане и оне поједине речи, које долазе, место превода, уз главну реч ради објашњења, као: s. v. **бадањ 2** реч **каца 1**, s. v. **2 биља** реч **цјепаница**, s. v. **водични пост** реч **крстов дан** итд.; види и: **банати се, вада 2** итд.;

ж) кад се уз коју главну реч иза превода ређа, са знаком *cf.* (у угластим заградама), више синонима, чија се значења иди не подударују потпуно иди се у разним приликама који од њих говори, често је међу неким од тих синонима стављана тачка и запета, да би се означила разлика; тога ради треба видети синониме, стављене уз речи: **1 бара 1; жбун; забран; задњица; најести се; напиту се; просјак; свештеник**; тако је и s. v. **тући 1** требало ставити: *cf.* бити **1**; воштити **2** итд.; тако и уз реч **босиљак**: *cf.* васлеђен, веслиген (феслиген), ведсагељ; меслићен, мислоћин, ситни босиљак.

з) као што је спреда речено, при овом довршавању Вукових упућивања са *cf.* и *vide* и при накнадном везивању речи истога или сличнога значења било је, разуме се, и нехотичног пропуштања; али намерно нису везиване ове две врсте речи, ако само у другом издању нису већ биле какогод везане: аа) **глаголске именице**, изведене од глагола који су један на други упућени; тако уз **бацакати се** стоји: *cf.* **прњати се, прњицати се**, јер су ова два глагола упућена на **бацакати се**, али уз **бацакање** није додано ни **прњање** ни **прњицање**, јер ни те две речи нису везане за **бацакање**; међутим је сада уз **врљање 1** додано *cf.* **главрњање**, зато што је још у II. издању код ове речи било: *cf.* **врљање**; — бб) **присвојни придеви**, кад су изведени наставком **ев (ов)** или **ин** од именица које су међу собом везане; тако је уз реч **господар** додано, покрај осталог, *cf.* **госа, газда 2 и 3, бан 2, ага, бег 2, чорбација**, али нити је уз реч **господарев (господаров)** додано **госин, газдин, банов, агин** итд., нити су ове речи упућене на **господарев**; тако је и — вв) остало недовршено упућивање неких **глагола имперфективних** на **перфективне**, те и [%pXX ако, нпр., уз **искалати** стоји: *cf.* [Л] **калати**, уз **искобити...** *cf.* **кобити**, сада уз **1 калати** и **кобити** није додано **искалати** и **искобити**, јер оно прво упућивање не значи додавање синонима, него само да се боље разуме значење тих глагола; — слично је томе и уз **родјак** у II. издаву додано *cf.* **младјак** (само да се објасни група **дј** место гласа **ђ**), али ни у II., ни сада у III., издању **младјак** није упућен на **родјак**; тако је сада и уз **весак** стављено у угл. загр. *cf.* **веснути се**, али не и обрнуто; — није, најпосле, довршено ни једнострано везивање речи различнога значења, као: **брнђушка** *vide* **мразовац**, јер је **мразовац** упућен на **мразовник** и значи другу биљку, те сада s. v. **мразовник** није наведена као синоним и **брнђушка**;

и) држећи се правила да се дијалекатске разлике не везују, остављена су, као што ће даље бити показано, сва пропуштања и недоследности у обележавању разлика у речима са старим гласом **Ђ**; али како се у II. издању означају као дијалекатске разлике

и хипокористика на *-о* и на *-а*, она су сада, противно предњем правилу, везивана, те кад је речено: *2. Андра* — vide *Андро*; *дуја* — vide *дујо*; *1.зеља* и *2.зеља* vide *зељо*, сада је додано и: s. v. *Андро...* [cf. *2 Андра*]; *дујо...* [cf. *дуја*]; *зељо...* [cf. *1 зеља, 2 зеља*], јер се ове разлике не подударају с дијалекатским границама гласа *Ђ*, те знаци *ист.* (иза хипокор. на *-а*) и *јуж.* (иза хипокор. на *-о*) не обележавају исте области које се иначе таким обележавањем замишљају;

ј) везивана су и сва једнолика *крштена имена људска* (узета из туђих језика), кад су, као нпр., и *Арсен* и *Арсенија* и *Арсеније*, и преведена једнако (*Arsenius*), или кад је, као *2. Андра* речено vide *Андријана*, те је сад и s. v. *Андријана* додано: [cf. *2 Андра*]; тако је и *Васа* и *Васо*, *Василије* и *Васиљ* итд., али се ово, ако у II. издању није било означено (једнострано везано), сада није довршивало, те су остале невезане речи: *Алекса* и *Алексије*, *1 Анета* и *Анка*, *Ана* и *Анушка*, *Коста* и *Костадин* итд., и ако су једнако преведене, јер су то ипак међу собом различне речи.

5. Од везивања синонимâ треба разлиновати *издвајање* и *додавање нових значења* појединим речима или истицање тих других значења при ређању синонимâ уз главне речи или при њихову упућивању на главне речи; тако су:

а) *издвајана под 1) и 2) засебна значења* код оних речи, које у самом Вуковом објашњењу, имају више, и ако неистакнутих, значења, као, нпр., код *боравити*, где се уз прво значење, под знаком *1)*, наводе примери: *како боравиш?* и *ће боравиш сад?*, те је сада одмах иза првог примера Вуково прво значење (*leben, ago, dego*) упућено у угластој загради на. *живљети 1*, а испред другог примера стављено као друго значење томе глаголу: vide *пребивати*; стога је, даље, Вуково друго (стајаће) значење *санак боравити* (*schlafen, dormio*) сада постало треће; тако је и треће значење речи *војска* сада растављено на: *3) [vide чељад 3]* и *4) cf. [vide] чељад [2]* према примерима наведеним под *3*; — тако је и треће значење речи *прстенак* због додатака: cf. *жабљак* и cf. *царев цвијет* сада (према исправкама, означеним овде даље под *б. б)* растављено на: а) *anthesis L.* и — б) vide титрица; тако је и реч *маслачак* сада добила два значења; види и речи: *замјерити 1 (а и б)*, *Слатина* итд.; — тако су, најпоследње, и у речи *клијет*, која се у II. издању преводи само речима: *eine Kammer, cella* (те би се рекло да има само једно значење), сада истакнута *четири значења* према оном што се даље у тексту (иза превода) казује и према оном како су преведене и шта значе речи ту наведене као њени синоними и друге опет речи код тих синонима наведене као даљи синоними њихови;

б) *додавана су нова значења* (под *1, 2* итд.) код главних речи према синонимима који на њу упућују; тако је *браник*, покрај: *1) der Bügel*, и *2) vide усперица*, сада добио (у угл. загр.) и: *3) vide забран*, јер код ове речи, покрај синонимâ: *забрана [1]*, *дубрава [2]*, у II. издању стоји и: cf. *браник*, а према предњем то не може бити ни *браник 1*, ни *браник 2*; — тако је *бој* добио и: *3) vide 2 под 1*, јер упућивање cf. *бој* код речи *под 1* не може бити ни на *бој 1* (vide битка) ни на *бој 2* (*Schläge, verbera*); — тако је иза *врбица 1* и *2* дошло и: *3) (Врбица)*, јер се s. v. *крајина 2* помиње то село у Крајини неготинској; — [%рXXI тако је од пет значења (пето је из Вукова рукописа) речи *како* сада постало девет, јер се друго и треће види из друкчијег немачког превода (*so wie es ist* и *wie es sich trift*), а седмо и осмо је истакнуто због упућивања код речи: *1 као 1* и *почем 1*; — тако је, најпоследње, реч *тиква* још у II. издању имала четири значења и под *1)* варијетете: а), б), в), г), д), па је сада добила и *5.* значење (*brunia alba L.*), а због речи *тиква* и њених синонима и због других речи наведених код тих синонима сада је и *бундева* добила

четири значења (место само једнога у II. издању), која су сва потвђена упућивањем на синониме наведене у II. издању;

в) **истицање значења** појединих речи на које треба упутити реч о којој се говори, ако оно није било у II. издању означено цифром 1, 2 итд., сада је редовно додавано у угластим заградама, као што се могло видети и из примера до сада навођених и као што стоји код речѝ: *граба* ... vide *робија* [2]; *додијевати*... vide *досађивати* [2]; *дрљаиа*... cf. *брана* [2]; *жећи 2*... cf. [vide] *палити* [2]; *1 јаспра*... cf. *газета* [1]; *јарчина 2*... augm. v. [1] *јарак* [1]; *капула*... cf. [vide] *1 лук* [2] итд.; — из последња два примера види се и да је цифрама 1., 2., 3. итд. (у угластој загради) **испред речи** означивана разлика међу **омонимима**, јер су они на тај начин истицапи и у **азбучном реду**, само што ту цифре нису стављане у угласте заграде: да је сваки такав додатак сада нов, јасно је кад се каже да у II. издању нигде није било цифара 1, 2 итд. испред речи у азбучном реду, те се разлика морала хватати или по акценту: *а̋к* и *а̂к*, *а̋ман* и *а̂ман*, *ве̋ће*, *ве̂ће* и *ве̋ће*, *бра̋ца* и *бра̂ца*; *ва̋ла*, *ва̂ла* и *ва̋ла*, *госпо̋ћица* и *госпо̂ћица*, *десни̋* и *десни̂*, *ђогин̋* и *ђогин̂*; *а̋да* и *а̂да*, *без̋* и *без̂*, *о̋ко*, *о̂ко* и *о̋ко* итд. или по другим облицима тих речи: *бр̋ња*, *f.* и *бр̂ња*, *m.*; *ва̋р*, *m.* и *ва̂р f.*; *Вит̋ор*, *m.* и *вйт̂ор*, *a, o.*; *дов̋ести*, *вед̂ем* и *дов̂ести*, *вез̂ем*; *дом̋ашњи*, *m. pl.* и *дом̂ашњи*, *ња̂*, *ње̂*; *за̋бити (за̋биу̂ем)* и *за̂бити (за̂буд̂ем)* итд.;

г) многа упућивања (најчешће знаком vide) на речи с више значења остала су нејасна, јер ни у II. издању није било означено нити је потписанима познато да ли се упућена реч (из азбучног реда) потпуно по значењу поклапа с речју на коју се упућује, или одговара само једном од њених значења: у таквим случајима је упућена реч стављана (у угл. загр. са знаком cf.) испред свих значења наведене речи, као и кад се оне у свим значењима слажу; тако је, нпр., према **2 прија** vide **прије** код ове речи додатак **2 прија** стављен испред првог њеног значења, за знак да је **прија = прије 1, 2 и 3**; стога и **пјегав** vide **пјегав** означава да и **пјегав** значи: 1) fleckig и 2) sommerfleckig, те је сада и стављено s. v. **пјегав, a, o**... [cf. **пјегав**] испред 1), па је тако ту одмах додана испред првог значења и реч **абрашљив**, јер се и она знаком vide упућује на **пјегав** (премда би тој речи можда било место **иза** првога значења, тј. да значи само fleckig); тако упућивање **правити се** vide **градити се** значи да и прва реч има оба значења ове друге, те је сада додатак (у угл. загр.) cf. **градити се** стављен испред **1) sich zu etwas machen**, за знак да га треба везати и за **2) ...него се гради, sie schminkt sich**; али је још веће питање да ли се свим значењима подударает и речи: **бостан** и **1 трап 2**, и ако s. v. **1 трап 2** стоји: vide **бостан**, јер може бити да **трап** у Конављу не значи и: **1) Melonengarten** и **2) Melonen selbst** и **3) врт**, али је сада s. v. **бостан** додатак cf. **1 трап 2** стављен одмах у почетку испред првога значења; тако је сада стављено: **кожа, f.** [cf. **кожина, чапра 1**] **1) die Haut, cuties**; **2) das Fell, pellis**; **3) das Leder, corium**, јер и s. v. **кожина** и s. v. **чапра 1** стоји само vide **кожа**.

6. Сем везивања синонимâ и разгранавана нових значења било је потребно многим речима или **додати превод** (или објашњење) зато што га нису никако ни имале, или само **поправити** (или допунити) **објашњење** зато што је било нетачно или непотпуно. Али да не би одступање од II. издања било врло велико, и ту је урађено само што је било најпотребније: у преводе (немачке или латинске) обичних речи није дирано, и ако би се на више места могао наћи можда и тачнији и лепши израз немачки (особито место неких аустријацизама) и латински (особито место неких скованих речи латинских); [%рXXII другда се није смео додавати нов превод ни зато, што у тумачењу

често може одлучивати и субјективно разумевање преводиочево, те је гдешто можда или сам Вук реч баш онако схватио (или од другога записао) како је у речнику преведена, и ако би ко други исту реч друкчије схватио и превео.

Све исправке и допуне у превођењу и објашњивању, које су потписани код појединих речи у угл. загр. стављали, могу се свести на ове три тачке:

а) исправке и допуне објашњења **географским именима**, као што се може видети s. v. **Асан-пашина паланка, баба 6, бања 2 и 4, Баточина, Дробњаци, Карановац, Палеж** итд.; још су остале неробјашњене речн (сем географских овде су и нека лична имена):

Варад 1	Крујанин	Омлово	2 Ситница 4
Васојев, а, о	Кукуна	Осјеченица	Скробутача
1 Витор 2	Кунара	Папуч	Солило 3
Врбова	Куновица	Пеак	Сомош
Вучево	Кунор	Петка 3	Стреканица
Дервиш 2	Куши-ђидија	Петрова	Ступчаница
Доци	Лазарић	Петровица	Сухара
3 Драга 2	Леђан	Пишпек	Тељига 2
3 Дуга 2	Љевишки, а, о	Побјеник	Тепелен
Завија	Малош	Појезда	Тијана
Заравање	Међеђа греда	Прекорупље	Тиса 2
Звијезда 3	Мезево	Равна	Топтан
Зечево	Мишљен 2	Ракита 3	Тратор 2
Јањ 2	Млијечно Брдо	Ракитно	Удбари
Јањина планина	Московит	Раовина	Урвина 2
Јергече	Надбарје	Ребљаник	Уцбар
Јероглавац	Назлобрзовић	Рикавац 2	Уштипа
Кестена планина	Нак (и Наци)	Рикочица	Хаџијћи (Аџијћи)
Кија-Осјеклија	Нестопоље	Росалија	Челебијћ
Клијенак	Ноздре Камене	Самош	Чобаница 2
Ковачи	Обљуба	Сеинска Гора	Чулко
2 Крља 2	Ођубар-планина	Сервана	Шарац 3
Крстаче	Ођунлија	Сиринић	Шпроке

Овамо иду и допуне објашњењима неких **мера** (ока, грош итд.), **туђих речи** (агалук, антрешел, збалда итд.) и др. (проха 4) итд.

б) исправке превода или нов превод нетачно или непотпуно преведеним именима **природних тела**, особито ботаничких и зоолошких, па и именима **људских и сточних болести**; како је ту рађено, види се из примера: **2 ак, арпаџик, ахтапод, жива трава, жутокора, зановијет 1, зубача, 2 ива 1, локвањ а и б, лужњака, љутич 1 и 2, магиња, метвица 1 (а и б), орашак 1 и 2, памуклија, пасквица, пепељуга 1, прострео 2, рогач 1 и 2, чешља** итд.; **журица, зубатац, крагуј, мишар 3, млађа 2, паструга, сврчак, слијепи миш, улигањ, чигра 2** итд.; **бадље (бадљи), нузла, сакагија, трупац** итд.; тако су објашњене и речи: **плуг и волови, штапови (штапи, штапци)** као имена звезданим јатима; ипак је остао приличан број како именâ биљака и животиња, тако и именâ болести и др. непреведен; то су поименце речи:

2 багра	братковина	гаштир	гусомача
баљешка	1 бујан	главобоља 3	дебелкоса
беча	видовача	глота 3	делкушица
бијело зеље	волујара	Гонтунар	дивижљица мала
бимберово грожђе	2 волујарка 1	горска ружа	дилкушица
бјелушина	волак	госпа 2	дјетиња болест
блатор (блатор)	врапчји нокти	Грабонос	дланце
блор, блоруша	вратолом 2	грабоносац	дограм
бодљика 2	гагула	грехотуша	докољена 2

[%pXXIII

драгана 3	кравосица (краосица)	мурава	слани грах
дробњача	кратељ	муселез	содорина
дрозгина	2 крива	мучено зеље	срчаник 3
жавољ	криваља	мушкат	стокласа
ждралињак	крилатица 2	нарикла	стокожа
желудара	крилача	2 натег 2	стрж
живи огањ 1	2 крка 2	невесиљ	суторина 2
жура 2	крмегуша	невид 2	тамјаника
зборбил	крсташ 2	нереца	теслар
звонич	кумрино грожђе	нокатац	тичји нокти
зврст	кратошија	огњица 2	тресавица
здравињак	крст 3	одумиљен	трпија
зеленика 3	кршијел	осаљ	турчин-цвијет
зечја ступа	курјачје јабучице	осипача	ћукос
зимолист	кучак 2	отодеве трава	ћуртаук
златица 1	кучица 3	паљастура	укљата
злотрбица	левун	памрак	употан, тна, тно
зубац 3	1 лисица 2	папоњак 2	ушатка
иван-цвијет	лончарица 2	пасје ухо	ушивац
ивање зеље	лужањ	патицврк	фрус, фрусин
јаиз	лупар	пепељуга 3	христогорање
јалкунјићи	љаљак	пипа 1	црвен 3
2 јаспра	љупчац	2 пир	црквица 2
јежина	малвасија 1	писка 2	црнореп
каврика	маруља	пјегавица	чамак
кадарум	мацаруша 2	плавка 2	чаровница
карагуљ	2 месан	плућњак	чесвиница
кељавац	метаље, метаљка 2	пљуца	чкврљ
кнегиња 3	2 мигавац	пурјак	џура
кобилњача	мирковача	рањ 1	шабањ
кормош	мишина	ранка (рањка)	шаја
корњачина трава	мјесечник	росуља 1	шап 2
космура	2 млаква	свиларица	шибан
коштањ	модрице	севделија	шишуља
коштреба	мравич	скобој	шкарамбеч

в) објашњења или преводи речима **никако непреведеним**: осем речи под а) и б) требало је превести и оне, код којих у II. издању само стоји знак (m., f. итд.) да обележи врсту, без икаквога превода или објашњења (гдешто чак нема ни тога знака); колико се и како успело да ни ове речи не остану необјашњене, видеће се у самом речнику, а да би и другима било лакше и видети сада предложено објашњење и пронаћи шта значе речи које су у речнику ипак остале необјашњене, све се оне овде исписују како иду по азбучном реду (с напоменом да су речи штампане **положеним** словима како тако преведене, а без икаква додатка остале само речи, овде исписане усправним словима):

<i>аваница 1</i>	бирлија	врачевска молитва	ерделије
<i>агазли</i>	бисер-парта	вријесло	ерћелије
<i>ајташ</i>	битевија	вукокас	1 жупан
<i>аламанка</i>	близанка	вућалица	жуборика
<i>албаишча</i>	блијун	гарбин	завојетриније
<i>алем драги камен</i>	боланца	гладибрк	заводница
<i>алћергелет</i>	брадајага	гуриврећа	заворница
<i>1 амбар</i>	веден	гурикало	завртаљка
<i>арли</i>	велуд	двопетица	закрајак
<i>бази</i>	вођарка	дил	заподјенути
<i>бакиши</i>	вража	дозулци	заподјести
<i>безистен</i>	вражање	дугобрче	заподријети
били-биљур	вражати	енције	запус

[%pXXIV

<i>зафаит</i>	међашити	потквасница	топук
<i>збалда</i>	мемла	превртљивост	трескавац
<i>зврчина</i>	младокосан	премизгивало	трњан, а, о
зеленка	мураја	приошинути	трусовина
знаја	муханат	припијевка	тумачење
зулум-чалма	муханет	присци	туманити
измудрити	2. намаћи	прлијерка	турмација
илинча	нападач	пругао	ћиверица
јадиковина	наратун	прч	ћивер-коза
јанкеса	насиље	раскућа	ћиглићати
Калацинска вода	насуво	растељ	ћимлије
караконцула	недоход	растрапити	уводник
кафазли(-Ружица)	нећкати се	растрвити се	укалица
керепњак	нестрпливост	рибарина	уливак
клубарак	обашав	рокот	урши буши
коврцан	обрети	рукопомоћ	(уши буши)
козодерац	опажљив	санцак-алајбег	уцбашлије (павте)
коларина	опатрнути	сапуњав	фет
коната	опармачити	сачмарица	финофесак
конопљак	опучило	свилница	фићфирић

косоглав	<i>оружница</i>	сворница	фруг, а, о
коштуница копље	<i>осоколити</i>	сепетли сандук	<i>хаинство</i>
<i>крадимице</i>	паландара	<i>сија-јелек</i>	<i>харешли</i>
1 крива 2	палијер	<i>смјасет 2</i>	харзлак
<i>кривац 2</i>	<i>парта</i>	<i>ситнице</i>	<i>хероглав</i>
крижна врата	пелинхор	сјеничар	<i>хероглавац</i>
кријеш	пенга	сјеничарка	царевица
<i>крстионица</i>	<i>пендевиш</i>	<i>скрижалина</i>	<i>цкрли-мерџан</i>
2 куш	песта	скужа	црнојка
либра	<i>пињата</i>	сој-срмали	цамоглани
листра	<i>иобоја</i>	стења	<i>меба</i>
<i>ловрање</i>	<i>подбаран</i>	страор	џуп
<i>ловрати</i>	<i>подјенути</i>	<i>стражарити</i>	шаргизда
лунта	<i>иодјести</i>	<i>стражарење</i>	<i>шапка</i>
мави-пируз	подлистати	<i>стрљивост</i>	швања
мал-кадуна	<i>иодругљивица</i>	суврљав, а, о	<i>шесторедица</i>
мангура	<i>посвећивање</i>	тамбуров	шех (ше)
<i>манитуља</i>	<i>посвећивати се</i>	<i>тамничарка</i>	шибут
маукава	<i>посмртни</i>	текелија	<i>шикара</i>
<i>мартолоз</i>	<i>посоколити</i>	<i>тећи се</i>	шишкање
<i>међашење</i>	потег	тиндирик	шљемишље

7. У исправке се може уврстити и додано (у угластој загради) *обележавање дијалеката*, које је на више места у другом издању било пропуштено, као што се може видети код речџи: *дјеверити, дољевак, ждџеро, ждребећи, залијегати, замеравање, засвијетлити, мједењак, најприје, неџа, неговање и неговати, објести се*, итд., али је и сада, особито у првим табацима, на више места изостао знак за дијалекат, понајчешће да је реч по јужном или по југозападном дијалекту (тако је нпр. речима *исповједити* и *исповједити се* додан знак *јуж.*, а речи одмах за њима: *исповједни* и *исповједниџ* остале су неозначене).

Од овога мање знатног пропуштања треба разликовати *непотпуност*, која се у II. издању лако може опазити у том, што су неке речи наведене само по *једном*, а неке само по *два дијалекта*, и ако је као правило постављено да се речи наводе у сва три (управо сва четири) дијалекта према различном изговору старога гласа **Ђ** и према последицама у облику речи од таквога изговора. Најчешће недостаје облик речи по западном дијалекту, те је највећи број случајева само јужнога или само јужнога (rsp. југозападног) и источног дијалекта; много је мањи број само по источном, најмањи пак само по западном дијалекту; исто тако је врло [%pXXV мало случајева само по јужном и западном дијалекту. Међу таквим речима многе су јамачно само у једном дијалекту стога, што се само у том крају говоре, али нема сумње да је било и случајних омашака. Ова пропуштања сада нису попуњивана, али се овде излаже (види стр. XXXII) све што је опажено као непотпуно (јамачно је која реч остала у речнику превиђена).

8. Већа је погрешка била у другом издању, што је често *врста глаголске радње* неправилно или непотпуно означена, те на много места место знака *v. impf.* стављен знак *v. pf.* и обрнуто, или код повратних глагола изостао знак *г.*; неке су од ових

неправилности биле просте штампарске погрешке, о **чем** се човек може уверити кад упореди прво издање (1818.) с другим. Оваке су неправилности сада све исправљене у угластим заградама испред погрешке у II. издању, као што се види код речѝ: **видјети се, запрековати, заптити, иовјеровати, повлачити, подјарити, штенити се** (према **штенити**) итд.

При упућивању речѝ на дублете или других дијалеката на јужни и југозападни није ни стављан никакав знак за трајање глаг. радње (**верити се, вирити се; делити, дилити** итд.); сада је то обележје додавано само у ретким случајима, где би могло бити сумње да ли је један глагол упућен на други истога трајања (као нпр. **поглејати** vide **погледати**, јер је **1 погледати** v. impf., а **2 погледати** v. pf.).

9. Покрај других недоследности лако је смотрити у II. издању неједнако поступање и у овим случајима:

а) **деминутиви и аугментативи** час се, као дублети, како и треба (и то је већином), само упућују на главне им речи (**амамџик** — vide **хамамџик**, а ово је **dim. v. хамам**), час се опет и они преводе и објашњују (**аљетина** — **augm. v. аљина; аљиница** — **dim. v. аљина**, и ако се то понавља и **s. v. хаљетина** и **хаљиница**);

б) **глаголске именице (verbalia)** тако се исто час преводе (**гицање** n. **das unruhige Bewegen**), час упућују на глаголе од којих постају (**главање**, n. **verb. v. главати**);

в) **придеви (описни)** такође су недоследно уношени у речник: неки (ређе) у оба облика (или сваки засебно или уз неодређени облик одмах и одређени, а често и компаратив), као нпр.: **злосрећан** (злосретан), **злосрећни** (здосретњи), а **драг** (драги; дражи); неки пак само у неодређеном облику (таквих је већина), као нпр. **јадан, дна, дно** итд.;

г) недоследно је гдешто и везивање **дијалекатских разлика**: док се по правилу све речи по источном и по западном дијалекту упућују на јужни или југозападни (и јужни се упућује на југозападни, кад се они међу собом разликују), дотле има и оваких случајева: **његовати** vide **неговати, задјевица** vide **зађевица** (и ако је: **зађева** vide **задјева**) итд.; — таква је недоследност и кад се неке речи ист. и зап. дијалекта упућују на речи јужног дијалекта (**лисетина** vide **љесетина; петлов** vide **пијетлов**), неке опет исте такве објашњују (**лесетина, augm. v. леса; петлић** **dim. v. петао**).

Све су ове неједнакости остављене и у овом трећем издању, јер нису много значајне, а уједначавање и исправљање заузело би доста места у књизи. Тако је, најпосле, остављено и:

д) недоследно везивање глагола на **-ћи** с глаголима на **-гнути, -кнути**; док су нпр. облици **врћи, стићи; клећи, маћи** били означени као правилнији, јер су на њих упућивани (знаком *vide*) облици: **вргнути, стигнути; клекнути, макнути** и само они превођени на немачки и латински, — дотле су опет облици **1 навикнути се** и **пропукнути** оглашени као главни, јер је код њих стављен превод и на њих упућени облици **навићи се** и **пропући**; глагол пак **2 улекнути се** и **2 улећи се** преведен је на оба места; дебља слова казују који се облик сада оглашује као главни.

10. Остали су без исправке (у угл. загр.) облици придевски: **каон, мисаон, насеон** и **осион**, премда би се с правом могли додати правилнији облици: **калан, мисалан, населан** и **осилян**, као што је уз реч **збаоч** сада додано: [**збалач?**].

11. У исправке у овом издању иде и ново **додавање (у угл. загр.) звездица** оним

речима које су ушле у српски језик из турскога или [%pXXVI преко турскога из кога другог источиог језика. Као што се из књиге може видети, број овако доданих знакова изишао је доста велики, а то је било прво стога што су у II. издању многе такве речи остале неопажене; друго стога, што су махом дублети таквих речи упућивани на приличније облике, те звездица стављана само код ових речи (види нпр. *атарција* vide *хатарција*, и *ација* vide *хаџија*, али *ацилук** vide *хаџилук*); и треће стога, што је међу њима и доста изведених речи, чија се основа или никако у народу и не чује или није ушла у речник, те ни код њих није била стављана звездица, као што се по правилу не ставља ни код оних посрбљених турцизама, чије су основе ушле у речник и обележене као турске (кад је *абација* обележен звездицом, није било потребно обележавати и *абацијин*; *абацијнски*, *абацијски*; тако ни *первазити* нема звездице, јер је *перваз* обележен као турска реч; према том су у II. издању биле штампане без звездица и речи: *испердашити*, *пореметити*, *похасити се*, *шалабазати*, премда у речнику нема њихових основа: *пердаш-*, *ремет-*, *хас-*, *шалабаз-* итд.).

Нека је поменуто да су овом приликом понеке речи и означене (звездицом у угл. загр.) као турске, и преведене, као нпр.: *аваница*, *алем*, *арамзада*, *бази*, *диба*, *хаинство*, *харешли* итд.

12. Исправкама се може назвати и то, што су *почетна слова речима у азбучном реду* сада штампана како је где требало (у II. издању сва су слова тим речима била велика, те се разлика није могла ни видети); стога је сада не само: *Дежева* и *дежмекаст*, него и: *1 будимлија* а *2 Будимлија*, или *Бугарин* и *Бугарџа* а *бугарење* и *бугарити*, па је тако и у једном само чланку, нпр. s. v. *бјелица*, тако написан облик остао само за прво значење, а за друго (ном. ргорг.) додан у угласту заграду облик *Бјелица*; тако су и придеви изведени од имена мѣста и нáрѣдá сада писани у азбучном реду првим словом малим, а у тексту је остављено непромењено све како је било у II. издању (да се види како је Вук писао те придеве), те нпр. s. v. *будњански* последњи стих гласи: „Што сам данас у коло *Будњанско* —;“ види још и s. v. *Арапка*, *арбанаски*, *вериге*, *дечански*, *дренопољски*, *крајина* итд.

13. Сем исправака или управо додатака и мањих промена, о којима је доведе била реч под бр. 5.—8., 11. и 12. и које се све лако могу видети и по њима сазнати како је што било у II. издању, требало је исправити и друге, тако рећи очите, *штампарске погрешке*, чији је број (сем оних које је Вук у II. издању на страни XIII.—XIV. означио) много већи него што се читаоцу на први поглед може учинити. Ове исправке нису сада ничим истицане (премда се неке могу видети, кад је у угласту заграду стављена испуштена реч, обично знаци за род: *m.*, *f.* или скраћенице: *г.*, *v.* итд.), те је потребно и о њима рећи коју. Сем обичних исправака појединих слова (*н м. и*, *ш м. ж* итд., *солдате* s. v. *сјакарити*) исправљени су на више места:

а) знаци *за род*, као нпр. уз речи: *риђан*, *трап*, *траскало*, *Цвитоје*, *цвитоња* (било је *п.* место *m.*); *сјечка* (било *m.* место *f.*); *слушче*, *цриво* (било *m.* место *п.*) итд.;

б) очигледне погрешке у *акцентима*, којих је био такође доста велики број, као у речима: *дуђан* (било дуђан), *задиркивало* (задиркивало), *заузећи* (заузети), *зауостављање* (зауостављање), *мрќаљ* (мрќаљ), *мува* (мува), *налевати* (м. налевати), *Нѡви Пáзáр* (м. Нѡви Пáзáр), *пливáч* (м. плнвач), *Сáборнá црќва* (м. Сáборнá), *сáмостáлан* (м. сáмостáлáн), *смјёрност* (м. смјёрност), *тёмѣљан* (м. тёмѣљан), *тура* (м. тура), *ћурдија* (м. ћурдија), *удурѣчим се* (м. удурѣчим се), *умјестити* (м. умјестити) итд.

Сем енкликата (савеза и неких предлога) које су по правилу писане неакцентоване наћи ће се и других речи које су и у II. издању и сада остављене без акцента (неке случајном омашком, а неке можда и зато, што Вук није био поуздан какав им је акценат), као што су, нпр., речи (које би можда овако требало написати): *браџ-регемента, нагупијерка; него не; неџаљ; надно, подно, удно* итд.

У ред мањих измена правописних иде и то, што је место *рџ* у II. издању сада употребљен знак *р̣* (кад је самогласно *р* без [%pXXVII акцента а пред којим другим самогласником или иза њега), што је стављана запета испред петого падежа и иза њега, и што је на више места питање *јели, јел'* растављано у *је ли, је л'*.

14. Још треба нагласити да је сада, јасности ради, у чланку *школа* уз реч *сад* (стр. 871., в. 9. у II. ст.) додано у угластој загради *1850.*; према том и у чланцима: *војвода 4, 5* и *6, кмет 1, кнежина, кнез, поп* и др. — речи: *данас, сад, до сад* значе време око г. 1850., кад је II. издање речника било рађено. Стога је и s. v. *претрести се* иза речи *преклани* стављено у угл. загр. *1848. г.* Тако је и s. v. *поднос* уз реч *сад* стављено у угласту заграду *пређе*, јер те речи сада нема ни код господе; а s. v. *рођо 2* сада је додано (у угл. загр.) *1850. г.*, за знак да је та реч само онда имала у Београду и то друго значење.

15. Гдешто је Вук по две или више речи истога значења, кад иду једна за другом, везивао *шареним заградама* (кламарарама) у један чланак и све их од једном преводио или на коју другу реч упућивао; то се види, нпр., код речџи: *бабини јарци, баб. козлиђи, баб. позајменици, баб. укуви; водђикав, водђикаст; грмљава, грмљавина; доживети, доживити, доживјети, доживљети; којегде, којегди, којегдје, којегђе; несмилица, несмилица, несмјелица* итд. Држећи се тога начина, сада су потписани још на много места таква спајања извршили и онде, где их је Вук био пропустио, али, да би се разликовала од Вукових, за сва нова спајања употребљене су мало друкчије (јаче и мање извијене) шарене заграде, као што се може видети код речџи: *аждаа, аждава, аждаја, аждаха* (све су то управо дублети једне исте речи); *бреша, брешакиња, брешка; запрђати се, запрђицати се; издаждети се, издаждити се, издаждјети се, издаждђети се; кру, крув; Мостаранин, Мостарац, Мостарлија; надјенути, надјести, надјети;* тако и: *побледети* итд., *понедељак* итд.; највеће је такво спајање речџи: *овде, овден, овдена, овди, овдје, овдјека, овдјен, овдјена, овђе, овђен, овђена, оеђенак* (међу њима су опет начињене засебне групе: прве три, 5.—8. и 9.—12.).

16. И показаним спајањем неких речи и врло незнатним повећањем формата (сваки је стубац за по једно слово шири и за по једну врсту дужи) поможено је да се ово ново издање ни величином (бројем табака) много не разликује од другога издања, при свем том што је прилично велики и број нових речи (из Вукова рукописа унесених и из текста повађених) и број додатака, исправака и допуна, посталих спреда описаним накнадним објашњивањем и везивањем. Највећа се пак уштеда у простору могла постићи тиме, што су сада *сви стихови* који долазе у појединим чланцима штампани *in continuo*, док су у II. издању били сваки у засебној врсти. А да би се они ипак јасно могли познати, стављана је у реду на крају свакога стиха уздужна црта ради одвајања стиха од стиха (сваком је почетно слово опет остало велико, као и у II. издању), као што се то може видети код речџи: *бабине, болан 1 и 2, варица 1, вјера 1, 2 и 3, вјерити се, војвода 1 и 5, змајогђени, кудђеља 3, мезе, метати се 2 и 3, милост 2 и 3, мора,* итд. итд.

IV. Треба рећи коју и о том, зашто је сада наново приређен за штампу *цео* речник, кад је још г. 1892. издата на свет једна свеска (прва четвртина) његова под уредништвом пок. Јов. Бошковића. То се морало учинити прво стога, што су потписани били уверења да ново, треће, издање Вукова речника треба спремити овако, како је оно сада спремно и у предњим тачкама објашњено, ако се хоће да Вуков речник и у овом *новом* издању остане *Вуков*; друго, још и стога, што пок. Бошковић, радећи друкчије од сада изложеног начина рада, није ни био пре штампања приредио *цео* речник, него, спремајући табак по табак за штампу, исправљао у њему и уносио у угласте заграде само оно што је у његову предговору („Из поговора,“ стр. XIII—XX) речено и онако како је у тој свесци урађено. Према томе, да су потписани и хтели, не би могли посао наставити онако како га је он био почео. Да су пак даље уређење наставили на свој начин оданде где је пок. Бошковић био стао, прва би свеска у најглавнијим тачкама остала без везе с даљим свескама; ове пак друге три [%pXXVIII четвртине речника не би било могућно уредити овако како су сада уређене, после свега онога што је пропуштено у првој свесци издања Бошковићева. На тај би се начин имала два сасвим различна посла: један, мањи, непотпун, с неким друкчијим додацима (етимологије, уношење неких нових речи изван Вукова речника и навођење синонима, такође не Вукових и без везе с оним што је у самом речнику) и — други, већи, који се, сем прештампавања Вукова текста, готово ни у чем не би слагао с првим. Сем тога морао би се штампати нарочити додатак тој првој свесци, у који би биле унесене све речи из Вукова ручнога примерка (добивенога истом г. 1894.), из првога издања, из текста другог издања и из пропуштених упућивања (види спреда одељак I. и II. и тачку 1., *а* и *б*. одељка III.).

Уштедама пак у простору, о којима је реч у т. 16. од III., постигнуто је да *цела* књига сад изнесе готово онолико исто, колико би изнеле саме оне три остале четвртине, кад би и оне биле продужене на начин како је била технички опремљена прва четвртина Бошковићева, јер је сада *цео* речник, покрај свих додатака и допуна, само за тридесет страна постао већи него што је био у другом издању.

V. Потписани се користе приликом да и овде искажу особиту захвалност свој господи која их у раду, за минуле четири године, чим било помогоше. Та им је помоћ особито била потребна у тумачењу непреведених или непотпуно преведених речи у II. издању, те се највише осећају захвални г. *Живојину Јуришићу*, професору, који је превеликом броју српских речи за предмете из биљног и животињског света нашао данашње научне (латинске, а у врло много случајева и немачке) *ботаничке и зоолошке називе*; за тумачења неких зоолошких назива задужио је потписане и г. *Душан Стојићев*, професор; исто тако, за објашњење неких народних речи из Далмације и Црне Горе хвала припада г. г. *Сими Матавуљу*, књижевнику и *Љ. Јовановићу*, професору и члану одбора за издавање Вукових списа. За објашњење неких географских имена дужни су захвалити и проф. д-ру *Ј. Цвијићу*, а била им је од помоћи и ваљана расправа арх. *Н. Дучића* „Црна Гора“ (у Скупљеним Списима књига II); за научне пак термине људских и сточних болести збирка д-ра *Милана Јовановића-Батуца* „Грађа за медицинску терминологију“ (у књ. 146.—149. „Летописа Српске Матице“ и засебно). За накнадно обележавање турских речи потписани су се помагали поглавито списима: „Rječnik hrv. ili srpskog jezika“ (Zagreb, dio I.—IV.), „Etymologisches Wörterbuch der slav. Sprachen“ од *Фр. Миклошића* (Беч, г. 1886.) и „Турске и друге источанске речи

у српском језику“ од **Б. Поповића** (у 59. „Гласнику Срп. Уч. Друштва“ и засебно).

Када је друго потписани службеним послом био изван Београда (у зиму 1896.-7. и у пролеће 1897. г.), замењивао га је у раду при сређивању рукописа и при читању коректура г. **Сима Н. Томић**, професор, а сада и члан одбора за издавање Вукових списа. При читању коректура (особито у првим табацима) помагао је и млади, на жалост рано преминули, д-р **Б. С. Ђорђевић**, професор и такође, неко време, члан Вукова одбора.

За лепу и особито јаку хартију, на којој се ово издање штампа, као и за чисту израду штампарску, сва хвала припада садашњем издавачу свих Вукових списа, **управи српске краљевске државне штампарије**.

О Петрову дне 1898.

у Београду.

Л. Л. Ђорђевић
Љуб. Стојановић

РИЈЕЧИ ИЗВАЂЕНЕ ИЗ ТЕКСТА

(Упитница у загради значи да акценат није поуздан)

барутна тиквица	грѣх	заклањати се, њам се	јѣфтин
баталјѣун	гүстијерна	залүду	јѣфтиноћа
батрљица		зальүлати се, зальүлам се	јуначити, јуначим
Батушка	дажђење		
беванда	дакако	замјењивати, мјењујем	калиж
бйјели лүк	даље		канцелијер
Бока	даљи	занијемити, мим	кара-вранац
бокѣљски	дебели сват	заошиљаѣт	кардаш
брављетина	дедер	запалити се, запалим	каса
бу! бу! бу!	2 дива	се	кварити се, кварим се
бурши	дивља проха	засеље	керђа
бучад	дивљи першун	затребати, бам	2. кита
буши	димшикиња	зацијепити, зацијепим	китити се, тим се
	динари	пим	кићен
вајдисање	дирнути, дирнем	зашкиљити, љим	клѣтвена бдѣнија
вакља	дите	заштикало	клипић
ваља да	дјевѣница	згрчити, чим	клисара
Ваљушак	дјевѣрење	знаћан, тна, тно	көзе
Васли	Добринци		Көмани
ваћрена жаба	добричанова трава	извөрчић	котроманац
1 ваш	догађање	издјети, дјенем	Коцѣлева
2. Вѣлика	доклегод	издобила	кошѣница
вѣлика бөља	дөлаз	измршавити, вим	крвнички
вѣлика водѣца	дөлаф	изнебушице	крити се, јем се
Вједовит	дөтјерати се, рам се	йлик	крөмпир
вјѣтар од краја	дошмитати, дошмитам	йндје	крунити се, круним
вјѣтрушна	драгодјен	йскрзати се, зам се	се
вјѣтрушница	драпа	йскривити се, йскривим се	крчажић
водѣна тиква	Дрињача		Купински Күт
врајт	Дүбоки поток	испөкој	
2 врг		испрдјети, дим	Лада
всѣто	ђулистан	испрѣлетати, плећем	лажица
вүра	Ђүро		лакоман
		испробйјати, пробйјам	лѣтњи
главүштá	жåлосно		лијѣвање
глувå недјѣла	живå обала	Йсу Крст	лијѣвати, лијѣвам
гльйвица		исцвјетати, там	лијјечник
говөрити се, говорй	Загарач		липпше
Се	задјенути, нем	јањица	листом
Гөмилица	задјети се, дјенем се	јаох	Лөврећ(?)
горјен	задобивање	јеленов,	логом
Грабовица	задобивати, добивам	јербо	луна

[%pXXX

љепорјечив лѣпши	Њеґуш њеколико	погањаш по́ године погòрјелица	прèблеђан прèвелики преврáтити се, прèврáтим се
љешви	обавјешћивáње	подавати, подáјем	
Љубинић (?)	обавјешћивати, вјеш	Подажепље (?)	преграда
љуљати се, љуља́м се	ђујем	подалеко	пређашњи
магарећи кашаљ	оборценерао обрашнавити се, обрашнавнм се	подгòнити, подгоним се, подебео	презиђивати, зиђујем прекрасан
мађиона макље́н	обређивати се, обређујем се	пòдоста пòдубок	прèксјутра прекува́н
мáла водица Мали Тимок Маљен	òвдјека òглобје	пòдугачак поду́жити, подужим позабавити се, вим се	прèлијеп прèмален прèмио
Ма́рац ма́ска мењати се, мења́м се мйловати се, лујем се	огу́лити се, огулим се òдјести се, дјенем се одљева́ње одљевати, вам	позáтворати, ра́м Позлиједити, позлиједим	препи́лити, препили́м прèпун прèучен привидјети се, види́ се
мимо́ћи се, мймођем	ожећи се, жежем се	поједрити, рим	
се	òјадити се, дим се	показивати се, казујем се	приви́ђати се, привиђа́ се
ми́росање Михаило	олакша́ње òмеђити, ђим	пòкварен	пригње́чити се, пригње́чим се
Михат Моловѝн (?) Молунат Гòрњи мр̀вити се, вим се мрзити се, зим се	òмлово òмршавити, вим òмршати, ша́м òно òпадник	пòкварити се, пòкварим се пòквасити се, сѝм се поку́њити, покуњим полуòстрво	прѝдести, денем прѝзренски пиштòль пријеплет прикра́дати се, прикрада́м се
му́ком мућ	òпанци òсилити се, лим се осрамòтити се, осрамотим се	пољепши́ помаћи се, помакнем се	прикрити се, прикријем се
набрекѝвати брèкујем се	се,	помијешати се, помијеша́м се	прими́рсати, примирише́м

на̀ вечер	О̀стров Го̀л о̀ткрити се, о̀ткријем се	помједити, помједим	приноси
на̀гарити се, рим се надно̀сити на̀дносим се	се, О̀тресан отр̀чати, чим	помо̀ћи се, помогнѐм се	прип̀јев припо̀јасница
на̀йлазити, зим на̀ја	О̀цаков	помр̀љати, помр̀ља̀м по̀мучно по̀ниже	пришт̀унути се, пришт̀унем се
на̀јвољети, на̀јволим на̀јпрви	па̀ње Па̀њевац	по̀никнути, кнѐм по̀нудити се, дим се	прњица̀ње провла̀чити се, провла̀чим се
на̀љешѐ	па̀њега	поодра̀сти, стѐм	прома̀хнути се, прома̀хнем се
на̀љу̀тити, на̀љу̀тим На̀метан на̀мјерѐње	па̀рмак па̀серка Па̀сковац(?)	по̀пита по̀пливати, ва̀м по̀полак	просу̀шити се, просу̀шим се
На̀нин наор̀ужати, жа̀м напа̀бирчити, чим напа̀љетковати, кујем	па̀трол пѐнда пѐтели пѐтровски, ка, ко Пѐтровци	по̀поле поприку̀чити се, прику̀чим се по̀пузнути се, нѐм се попу̀ња̀вати, пу̀ња̀ва̀м посврати́ти, посврати́м	прохла̀ђива̀ње Пр̀сине пу̀рка
на̀прѐздан	пѝћан,		ра̀звити се, ра̀звијем се
на̀такнути, на̀такнѐм на̀то̀варити се, рим се	пја̀т пла̀мтјети, тим	по̀ситан	ра̀здијелити се, ра̀здијелим се
на̀хла̀дити на̀хла̀дим се	се, Пла̀шки плѐна	посједјети, дим по̀смијешно	ра̀зми́нути се, ра̀зми́ нѐм се
на̀четвороно̀жити ро̀ножим се	се, плѝскавица пло̀сна тиква по̀боље по̀бу̀рати се, по̀бура̀м се	по̀тура по̀тхвати́ти се, тим се По̀чек по̀читељски по̀широк пра̀тор прѐбијели	ра̀зоба̀дати се, да̀м се ра̀скухати се, ха̀м се ра̀спустити се, тим се ра̀стањивати, та̀њујем ра̀сту́рити се, рим се
нѐдјело нѐма Нѐра̀дин нѐуглѐдан но̀вски	по̀вишѐ по̀врг		

рăсухе	стадом	угојити се, угојим се	хѡлба
Рвѣнѣк (?)	стање	ўдован, вна, вно	1 хрăбар
рѣдом	старѡвирскѣ	ужѣлети се, лим се	Хрăнисав
рѣсе	стахор	ужлијѣбити, ўжлијѣбим	Хрѣтина Мўјо
рѣблѣ трава	стишкѣ		хромо
рибѡлов	стрнѡ жѣто	Уздице	хтѣти
рѣте	стрѡвалити	се, ўкање	хўњкав,
	строѡвалим се		
рогачи		ўкови	хўц
	суѡчити се, сўчим се	уљѣпшати се, ам се	
свѣдба		умѡрити се, уморим се	царѡстѡвне књѣге
свѣтѡ	сурѡмѡр		цванцика
свѣјетлѡ недѣлѣ	схѡрити, схѡрим	умўдрити, умў дрпим	Цѣјевна
свѣјетли понѣдѣлѣник		Уѡбѣјити се, бѣчѣјим се	цѣпом
Свѣлѡјница	тадѣн		цѣста
свѣленѡ бўба	1 тѡко	упѡрложити се, жим се	Црвѣнѣ Брѣг
сѣжањ	тампѣн		црвѣнѣ вјѣтар
Сѣњскѡ Бѣло	тамњѡника	упрѡшити, упрѡшим	црнѣ три
сѣјенскѣ	Таћи, тѡкнѣм	упрѣзѡње	цўцнутн се, нѣм се
сѣјенскѡ кѡлѣ	тигар	упрѣзати, упрѣжем	
сѣлѡх	тигла	упрѣћи се, упрѣгнѣм се	Чакавац
сѣлно	тигре		чѡснѣ пѡст
сѣтнѣ бѡсиљак	тихо	упрљѡти се, упрљѡм се	чѡстити се, тим се
сѣтнѡ грѡжѣ	тичјѡ трава		чвалѣкање
сѣтнѡ жѣто	товѡрић	упўтити се, упўтим се	чвалѣкнути, чвалѣкнѣм
сјѣничѡр	тѡном		
сјѣниѡрка	трѡкули	ўскѡчница	чѣжњѣње
Скѡдарскѡ Јѣзеро	трѡбушѡст	усмрѣјети се, дим се	чѣпрљити, чѣпрљим
скѡкала	трѣнка	ўснѡвѡк, ѡвка	чѣстѡ недѣлѣ
скѡле	трѣња	ўспрѡво	чѡбѡнбашѡ
скврњити, скврњим	троплѣтен,	ушчўпати, пѡм	чўдно
скврњѣње	трѣшићкѣ		чўпо
скѣле	трѣшљѡка	фѡјта	
скѡпѡлѣскѣ	тўд	фѡлѡ	шѡрѡлѣка
скѡрѡшњѣца	тўжјѣти, жим	фѡшина	шѣт
скўти	Тўре	фѣлип	шећѣрац
слѡп		филѡсоф	шѣшѡровѣна
слијѣпѡ свѣрѡлѡ	ћѣ	фѣтилѣча	шљѣзина
слијѣпѣ сјѣк	ћѣрдѣсѡти, шѣм		шљѣпѡћѡ
слўжитѣлѣ	ћѣтрица	хѡјвѡр	штрањѣка
смѡтрати се, смѡтрам	2 ћѣ	хѣј	Шўрице
се			
	ћѡрѡдѡ	хѣм	шўћурѡво
спѡлѡшњѣ		Хѣрин	
срѣћно	убрѡдѡти, дѡм	хѣтно	

РИЈЕЧИ НЕОЗНАЧЕНЕ ПО СВИЈЕМ ДИЈАЛЕКТИМА

I. Само по јужном, (или по југозападном) дијалекту:

бријеме	вијетати	замијетити	медвјећа ступа
бијегати	висјелица	замјењивати	Међећа Греда
Биједин град	вјеверичић	зацијепити	Међеће
бијежати	вјерити	зацмиљети	мијешни сир
бијела бундева	вјетар од краја	збјежати се	Миљешевка
Бијела Гора	вјетриц	здјести, жђе-	мјесечник
бијела лоза	вјетрни млин	зијехавица	мјехир (мјеир)
„ субота	вјетрушна	зијехати	мјехчић
„ уш	вјетрушница	зијехнути	мјешче
бијеле покладе	вјечна мука		2. млијеч
Бијели Граб	водена недјеља	иван-цвијет	млијечер
бијели лук	водје	иванско цвијеће	Млијечно Брдо
бијело зеље	вријед	избашћети	мљечара
Бијело Поље	вриједност	измијењати	Мријежница
Бијељина	вријес	испрдјети -рђе-	мријештити се
Бијељинац	вријесац	исцвјетати, ишће-	
бијељински	Вртијељка		нагријебање
бијељка		кољевчар	нагријебати
	голијемно (голијевно)		
биљежје	благо	Корјенићи	надијелити
биљешка		корјенички	налијевање
Бјеласица	гороцвијет	корјенчић	налијевати
Бјелашнида	гороцвијеће	кријеш	налијегање
бјелег	грије	кријешва	налијегати
бјелијанка	гријешан	кријештавац	налијен
бјелојабука	грмјелица		наљежба
Бјелопавлић		лијев	наљеже
Бјелопавлићи	даждјети -жђе-	Лијева Ријека	наљеше
Бјелопољац	дјеверење, ђев-	2. лијен	намијеница
бјелоцрквански	дједова, ђед- баба	лијепо	намјеран, рна
Бјелош	дјeko (ћeko)	лијер	намјеста
бјелоша	дјетенце, ђет-	лијечак	намјестити се
бјелошљива	дјетиње, ђет-	Лијешница	насјеница
бјелошљивача	дољевање		невиђелица
бјељег	дољевати	Љеворечанин	непромјенит,
бјечва (бљечва)	драгоцјен	љевши	неумјештина
благовјештеније	дријезга водена	Љевава	нечовјество
блијеска		2. љепота	
блијештити	ђено	љешви (љеши),	обавјешћивање
бријеме		Љешница (итд.)	обавјешћивати
	жељезо		обијесан
вијерати		маловијећник	обијест
вијерна	задаждјети -жђе-	медвјећа, међе-, лијеска	објед

вијерница љуба |задаждјети се -жђе-

|обје двије

[%pXXXIII

обједовање	покољеник	Приједор	свијећати
обједовати	покољенце	пријек	свјетлика
објеколити	покољењак	пријеклет	свјетовни
објеколити се	покољење	пријекладник	сијевак
објешеница	пољевачина	пријекор	сиједе
објешењак	поњевши	пријелог	сијелити
објешењаковић	пољепши	пријелом	сијенски
облијеколити се	пољепо	пријеплет	сијенско коље
обросјети	помијешати се	Пријепољац	сијер
овудије	помједити	Пријепоље	сијери
одавријети	поњеговати	Пријепољче	сијечење
одасјећи	попријети	пријесадница	сјеверин
одјести се	поријевање	пријесјек	сјеверина
одлијегати	поријевати	пријеснац	сјеверљив
одолијевање	поружњети	пријестоље	сједба
одолијевати	посироћети	пријет	сједилац
окријепити се	посједити	пријећер	сједник
ољетити се	посједјети	пријеход	сједок
омијерка	посједник	пријештак	сјек
опсијецање	посједница	приљевање	сјекавац
опсијецати	посједници	приљевати	сјекавица
опсјећи	посједовање	Приљепак	сјекач
осијевци	посједовати	приљепљивати се	сјекириште
осијећелица	посједовати се	примјер	сјекнути
осјевине	посјека	припјев	сјекотићи
осјека	послијед	присвијећети	сјем
осјекнути се	послијен	притјецање	сјеменисти се
осјенач	посмијешно	притјецати	сјенит
осјенити	поћерпик	провриједити се	сјенити се
осјеченије	поужелети се	провриједнити се	Сјеничанин
Осјеченида	пошљедњи дан од по-	провријети	сјенички, а
осјечина	клада	прољев	сјеновит
	прапраћед	прољевање	сјенокос
налијер	првовјенчани	прољевати	сјенокоса
палијешће	пре — ако је кратко,	прољевати се	сјењај
пијехање	није обележен ди-	промљети	сјерчани
пијехати	јалекат, нити има	проповиједање	сјерчаница
пијехња	и једне ријечи са	проповиједати	скупопјен
пјевак	при- пред основом	проповједник	слијећење
пјесна	прегријебање	просијеч	слијепи миш
пјесница	прегријебати	просјека	„ сјек
пламтјети	прелијеп	просјести се	слијепо око
плијевор	прељевати се	проћетао	смијешати се

плијешће	прељести		смијешљиво
Пљевља	прељећи	ражљевање	смјерно
пљети	премаљетни	ражљевати	снијевати се
побјеђивање	премаљеће	расјелина	снијежење
побјеђивати	премјестити се	расјести се	снијежити
повидјети	премљети	ријесло	снијежница
повједити	Пресијеч	ријечан	сњегопадан
погорјелина	пресјека	ријечање	сњежаница
подажђети	претијецати	ријечати се	совјело
подијевање	Прибјегар		средовијечан
подијевати	прибјегор	савјетник	Сријемка
подјенути	пријебој	салијевање	сријетати
подјести	пријеваран	салијевати	старјешински
подријети	пријеворница	свијесан	старосјелац
пожљеђивање	пријеглавица	свијетла недјеља	СТИЈЕПО
пожљеђивати	пријед	свијетли понедјељ-	стијеснити
пожудјети	приједјевак	ник	стјецање

[%рXXXIV

стјецати се	тријесла	улијегање	уцјењивање
Стјепа	Тријест	улијегати се	уцјењивати
Стјепан (Шћепан)	тријешће	уљез	
Стјепанија	трјестански	улезина	хотјети
Стјепањ дан	тролијеска	уљепак	
сусједин	Трубјела	уљепшати се	Цијевна
	Гудијер	уљетница	цијећ (пјећ)
тијек	туђер	умјештина	цјелокуп (ћелокуп)
тијесак	тундјела	умљети	цјелцат
Тијесно	тунијескање	умљети се	цјеноћа
тијест	тунијескати се	упријекрст	пјепаник
тијештење		упријети се	цјепача
тијестити	ћералица	Усићелица	Црвени Бријег
тјена		усићеличина	црвени вјетар
тјеница	увјерица	усједба	Црна Ријека
тјескота	увјерник	усједнути	
тјескотан	увјет	усјека	чаплијез
тјеснац	углијев	усјекнути	човјештво
тјесноћа	углијен	усјести се	
товјелица	удјелак	усмрдјети се	шакунћед
требијеш	ужлијебити	утјеха (ућеха)	шљепарија
требјеса	узбијесити се	утјешавање	штогодијер
тријес	узобијестити се	утјешавати	

II. По јужном (или југозападном) и по источном:

биљега -еле-	запљехати -ле-	њега (нега)	пребјег, -бе-
биљежење -еле-	звјездан -ве-	његве (негве)	пребјегнути, -бе-
биљежити -еле-			пребјећи, -бе-
Бјеловар -ел-	извјешати -ве-	обавијестити -ве-	преблиједјети, -бле-
бљеђан -ле-	искоријенити -ре-	обамријети -ре-	де-
братијенци -тен-		обиљежити -еле-	пребљеђивање -ле-
брежина	2 Клијење -ле-	обљевати -ле-	пребљеђивати -ле-
бријешће -ре-	Клијештевица, -ле-	обиљежје -еле-	преболијевање, -ле-
	коријен -ре-	обриједак -ре-	преболијевати, -ле-
вредноћа	коријенак -ре-	огорјелиште -ре-	пребољети -ле-
временит	коријење -ре-	одјети -де-	превјерити, ве-
времешан		одрешито	превјеравање -е-
врећа (итд.)	Лвач, Лије- итд.	одрјешивање -ре-	превјеравати -е-
вријесло -ре-	лијевке, -лев-	одсједање -се-	превјесити, -ве-
	лијевча -лев-	одсједати -се-	превјешање, -ве-
дијевање, -де-	лијена -е-	оједање	превјешати, -ве-
дијевати, -де-	лијеха -ле-	оједати се	превјера, -ве-
дијелити, -де-		ојести се	прегорјети, -ре-
дијелити се, -де-	љебара, ле-	окорео	предијевање, -де-
дијељење, -де-	љепоречив, -ле-	окорети се	предијевати, -де-
дијетити се -де-		окријек -ре-	предјенути, -де-
долијетање -ле-	Медведник -ђе-	окријепити -ре-	предјести, -де-
долијетати -ле-	мједењак, -ме-	омјерити -ме-	предјети, -де-
дријево -ре-	мјехур -е-	онијемљети (-је-) -не-	предријети, -де-
дуговјетан -ве-	младијенци -де-	ме-	преиједање -еје-
	млијеч -е-	отребине	преиједати се -еје-
жље (зле)	мљекар -ле-	оцијенити -це-	прелетјети, -те-
			прелијетање, -ле-
завијевање -ве-	надстрешница	пијехнути, -пе-	прелијетати, -ле-
завијевати -ве-	настрешница	пјеванка, -пе-	прељевање -ле-
задјенути -де-	намјерење -ме-	Пљешевица -ле-	прељевати, -ле-
запјенити -пе-	недјело -де-	погорелац	прељетити -ле-
запјенушити -пе-	некћети -те-	погорелица	прељетни -ле-
запљеати -ле-	неумијеће -ме-	посијело -се-	премјерити, -ме-

[%pXXXV

премјестити, -ме-	пријевјес -еве-	приодјести, -де-	стијењак, -те-
премјештање, -ме-	пријевоз, -ре-	приодјети, -де-	стрелимке
премјештати, -ме-	пријегон, -ре-	припријетити, -ре-	стријеш, -ре-
премјештати се, -ме-	пријеки, -ре-	притијеснити, -те-	
пренијети, -не-	пријеклад, -ре-	притјерати, -те-	тијеснити, -те-
преодјенути, -де-	пријекоран, -ре-	притјеривање, -те-	тјескоба, -те-
преодјести, -де-	пријелаз, -ре-	притјеривати, -те-	тјеставан, -те-
преодјети, -де-	пријемет, -ре-	прицијепити, -це-	треслов
препјевати, -де-	пријенос, -ре-	прицјепљивање, -це-	тресловина

препријечити, -ре- пресијевање, -се- пресијевати, -се- пресијецање, -се- пресијецати, -се- пресједање, -се- пресједати, -се- пресједити, -се- пресјести, -се- пресећи, -се- престријелити, -ре- претјерати, -те- претјеривање, -те- претјеривати, -те- прецвјетати, -ве- прециједити, -це- прецијенити, -це- прецеђивање, -це- прецеђивати, -це- препјена, -це- привјенчати, -ве- привређивање привређивати привриједити, -ре- придијевање, -де- придијевати, -де- придјевак, -де- придјенути, -де- придјести, -де- прије, пре пријевара, -ре-	пријепек, -ре- пријепис, -ре- пријеранак, -ре- пријеров, -ре- пријесад, -ре- пријесан, -ре- пријесјед -есе- пријеслачци, -ре- пријесто, -ре- пријеступ, -ре- пријетити, -ре- пријетња, -ре- пријетоп, -ре- пријећење, -ре- пријећи, -ре- пријечање, -ре- пријечати, -ре- пријечати се, -ре- пријечац, -ре- пријечњак, -ре- прилијегање, -ле- прилијегати, -ле- прилијепити, -ле- прилијепити се, -ле- прилијетање, -ле- прилијетати, -ле- приљепљивање -ле- приљепљивати -ле- примијенити, -ме- принијети, -не- приодјенути, -де-	прицјепљивати, -це- раздијелити се, -ре- разрешивање разрешивати савјет, -ве- савјетовање, -ве- савјетовати, -ве- савријети се, -ве- сасјећи, -се- свјеровати, -ве- свјетлац, -ве- свјетски -ве- свјецбати, -ве- свјештавање, -ве- свјештавати, -ве- свјештати, -ве- сједиште, -се- сјећа, -се- сјенара, -се- сјеничарка, -се- сјењак, -се- смије -е-, -еј- сњежаник, -не- спјешати, -пе- средовијечан, -ве- сријемуж, -ре- сријемужа, -ре- сријемуш, -ре- еријемуша, -ре-	тријем, -ре- увременити се угорети се уклијештити, -ле- улијевање, -ле- улијевати, -ле- умијешан, -ме- упљехати, -ле- употријебити се употријебити, -ре- употреаљаване употребљавати усјекованије, -се- усред Утјешен, -те- хљебара, -ле- цвјетоносије, -ве- цијена, -це- цјелив, -це- црепара цријепња, -це- црноријечки, -ре- шљезина, -сле- шљепић, -сле- шљепоћа, -сле-
--	---	--	---

III. По јужном (или југоз.) и по западном:

бијелка -ил-	истјецати -тиц-	огријало сунце	поцвиљети -ли-
вријећи -ић-	истјецати се -тиц-	огријано сунце	поцмиљети -ли-
	Лијевно -ив-	одљевање -ли-	препјецање -пи-
	лијепити се -ип-	одљевати -ли-	препјецати -пи-
дотјецање -тиц-	лијера -ир-	оптјецање -ти-	претјецање -ти-
дотјецати -тиц-	лијерица -ир-	оптјецати -ти-	претјецати -ти-
		оријев (орих)	просјећп -си-
забиоградити се	2 мљети -ли-	отјецање -ти-	протјецати -ти-
затјецање -тиц-		отјецати -ти-	протјецање -ти-
затјецати -тиц-	насјећи се -си-	пјесковит -пи-	разлијевање -ли-
затјецати се -тиц-		побјегнути -пи-	разлијевати -ли-

излијевање -лив- излијевати -лив- исјецати -сиц- исповједити се вид- истјецање -тиц-	објесити се -би- објеснути -би- облијевање -би- облијевати -би- овријећи -ти-	пољеваћи -ли- поодгријати се потјецање -ти- потјецати -ти- поутјецати -ти-	растјецање -ти- растјецати -ти- свирјети -ри- свјетломрцнути -ви-
---	---	--	--

[%pXXXVI

сијерак -и- сионца снијевање -и-	снијевати -и- тјештан, а, о -ти-	усијати се утјецање -и- утјецати -и-	утјецати се -и- цвјетић -и-
--	---	--	------------------------------------

IV. Само по источном дијалекту:

белија белопандара бледица	крсти куме дете кудељка лењ	олењити се оседиличина отребине	разделити се рекавица севаљка седак
греј (грек) греовање греовати девојчетина дединство	Лепа Вина лепак лепа ката лепи човјек лепојка	пегуша з пети пешачење пешачити подсмејавање	сек слезовача уделати уколенчити усетити се
делање делати дремак	лепушкаст летњи мехови (меови)	подсмејавати се потремак преблеђан преседнути	целиваћа икона цело Црвени Брег
заденути се захтевање захтевати захтети звездар	надев надевач недело одседнути	пригревица проктети се пролетњи процепак	Црна Река чукундеда

V. Само по западном дијалекту:

бабин витар Билај лисен	поневидити се послим 2 прија 3 Прико	проврисло проливати се свитаљка	свитац 1 Сикирић-Скела србити старовирски
-----------------------------------	---	---	--

VI. По иеточном и по западном:

млево -и-

|некуд -и-

|некуда -и-

|неседнути -и-

НАНОВО ДОДАНЕ РИЈЕЧИ

- [бѣјелâ уш, f. vide 1 уш 2.]
 [Бòјан, m. некакво брдо; **ВИДИ** s. v. поревати.]
 [бòкèскѣй, kâ, kô, vide бокелски; **ВИДИ** s. v. једогоња.]
 [Бòтуша, f. село у кнежини Реци (у Старој Србији); cf. 2 Река.]
 [Брâсина, f. село у Рађевини (у Србији); **ВИДИ** s. v. читлук.]
 [вѣцнути се, вѣцнѣм се, v. r. pf. sich werfen, prosilio; **ВИДИ** s. v. качати.]
 [Вòкш, m. село у кнежини Реци (у Старој Србији); cf. 2 Река.]
 [гарâнфио, гарâнфила, m. vide каравиље; **ВИДИ** s. v. ишћетати **и** пропупчати.]
 [гòрнâ пòгача, f. vide погача 2.]
 [гр̄г̄ур мр̄г̄ур, у загонечи, cf. згр̄гукљати се.]
 [дâвран!* (управо *давран*'мј. *даврана**) држ' се!, не дај се!; **ВИДИ** s. v. кикило.]
 [дѣвльâ лобòда, f. vide пепељуга 1.]
 [2. Дòбрић, m. село у Јадру (у Србији); **ВИДИ** s. v. Жича 1.]
 [дòнâ пòгача, f. vide погача 2.]
 [дòсадѣр (до садер), до сада; **ВИДИ** s. v. тадер.]
 [др̄г̄обратучед, m. cf. братучед.]
 [Јèзерскѣй Вр̄х, m. vide Црквине.]
 [Капетаново Јèзеро, n. језеро у Црној Гори; cf. Требијеш.]
 [Кнѣв, m. град у Далмацији; **ВИДИ** s. v. спињатак.]
 [кумòвскѣй мòмак, m. vide прикумак.]
 [лèпòјка, f. cf. пипавица.]
Лѣмъани, [m. pl.] *илеме у Црмници*.
Лѣмъанин, [m. човјек из племена Лимљана.]
 [Лòвћен, m. планина у Црној Гори; **ВИДИ** s. v. Црквине.]
 [Лòћани, m. pl. село у кнежини Реци (у Старој Србији); cf. 2 Река.]
мèиѣв, [m.] *vide [метех] метеј*.
 [мљèчара, f. vide мљечар 1; **ВИДИ** s. v. устумарати се.]
 [Мòрић, m. село у Боци; **ВИДИ** s. v. Сутвара.]
 [Морòвић, m. зидине од старога градића у Сријему; **ВИДИ** s. v. Студба.]
мргѣнъ аш, [m.] *(у Ц. г.) који се с киме гранича*. [vide међаш.]
 [Мунара, f. село у Банату; **ВИДИ** s. v. намастир.]
 [нâјотрагу (нај отрагу), **ВИДИ** s. v. утворица.]
 [нèхвâла, f. Undank, ingratia; cf. хвала 3.]
начешћѣвâње, [n. verbal. v. начешћивати].
 [òг! vide ох.]
 [òдгријати, jѣм v. pf. (зап. и јуж.) vide огријати 1; **ВИДИ** s. v. пириватра.]
 [окривљèнѣк, m. der Angeklagte; **ВИДИ** s. v. глоба.]
 [пèћинскѣй, kâ, kô, hohlen-, speluncarum; **ВИДИ** s. v. 2 Пола.]
 [пјèсница, f. (јуж.) dim. v. пјесна; **ВИДИ** s. v. почашница.]
 [пòлош, a, e, ziemlich schlecht, paulum miser; **ВИДИ** s. v. лош.]
 [пòддгријати се, jѣм се, v. r. pf. (јуж. и зап.) sich ein wenig wärmen, paulum calefio; **ВИДИ** s. v. пириватра.]
 [прèдграђе, n. vide подграђе 1; **ВИДИ** s. v. справа 2.]

премòсийийи — 2) конопац, т. ј. прећи њиме (као што чине пеливани).

иїемèруиїин, [m.] (у Сријему) злопамтило.

иїемèруиїка, [f.] женско таково.

[Ријечи: *Лимљани*, *Димљанин* и *начешћивање* изостаде су при штампању из главног ручног примјерка Вукова; ријечи пак: *метев*, *мргињаш*, *премостити*, *темерутин* и *темерутка*, као и допуне ријечима: *бој*, *брвљив* и *васкрсеније* (у *Исправкама* и *Допунама*), исписане су из другогача ручног примјерка Вукова, који је доцније нађен међу хартијама Вукове посмртнине.]

Балшова — исправи (ријеч у загради): [Башова].

баровит а, о, — још: [cf. подбаран].

2. **ба̀та** 1 — додај: [гријешком мј. бат, м.];

2. **ба̀цати** 1 — још: [cf. врљати 2, турати].

беву̀т — додај знак: [*].

бѐлија — додај: [ист.]

2. **Бѐрат** — додај: [cf. Барат?].

бѝјелâ лѝза — додај: [cf. паветина, павит, павитина, скробутина, скробут, скромут, скромутина].

бијѝсан 1 — још: [cf. горопадан, смушен].

би́сер — додај: [cf. њинђер].

2. **би́ти** — исправи: *јѝсам*.

бјѝл — исправи: *sessiliflora*.

блâвѝр — још: [cf. главор.]

блâто 1 — још: [cf. кланац 2.]

блѝбѝташ — још: [cf. брбло, чегрташ.]

блитва — исправи: [cf.] цвекла.

богѝмољац — додај: [cf. молибог.]

богѝродичина тра̀ва — још: [cf. госпоино зеље.]

бѝжјѝ др̀вце — још: [cf. рутвица.]

бѝј, бѝја, м. — додај: *loc. бѝју*.

бѝлѝст — још: [cf. немоћ.]

бѝлѝстан — још: [cf. немоћан].

бѝљи — исправи: *бѝљи*.

брâњу̀т — исправи: [vide дрозак]. cf. бравењак.

брâвљи — додај: [vide овчји.]

брâда 1 — додај: [cf. кесер 2.]

брâзда — додај: [cf. 1 разор.]

бр̀вљив, а, о, — додај (иза прве тачке): *Кажу да се у бр̀вљивијех оваца налазе у глави некакви црви, који постају од многе праšине.*

бр̀до 1 — додај: [cf. дијел 2, страна 4].

бр̀ѝчити — додај: [cf. треснути 2].

бр̀зо 1 — још: [cf. листо, 1 листом].

бр̀ијег 1 — још: [cf. главица 3].

бумбâр 2 — додај: [дјевеница напуњена брашном, а уз то често и сухијем грожђем.]

бу̀нац и бу̀ница — исправи: in der Redensart.

бу̀с 2 — исправи: [vide *жбу̀н*].

вâж — додај: [vide гус].

вâрница 1 — исправи: *cf.*

васкр̀сеније — [на крају овога чланка (послије тачке) биле су у II. издању штампане ријечи: cf. васкрсење, ускрс, вазам, велигдан. Те је ријечи Вук у једном свом ручном примјерку С. Рј. избрисао, па написао својом руком:] *Васкрсеније се у народу нашем зове и васкрсење и васкрс и ускрс, по источнијем крајевима и велигдан, а по западнијем (особито код кршћана) вазам. Ово је празник тако велики као и Божић.*

вè — исправи: **ве**.
вèња 2 — исправи: (zum Räuchern).
вèсти — још: [cf. штиковати].
вечèрин — исправи: 1. **вечèрин**.
Вечèрин — исправи: 2. **Вечèрин**.
вијèћати — још: [cf. договарати се].
вїлина кòса — додај: [cf. преденце].
вїтак, тка, тко — још: [cf. жидак 2].
вїтица 1 — још: [cf. ћапорак].
вїшт, т. — исправи: 1. **вїшт**.
вїшт, а, о — исправи: 2. **вїшт**.
вјèгрења̀к — још: [cf. летија, оптрка].
вјèгрењача 3 — додај: [cf. пушка 1].
вјетрòвит, а, о — додај: [јуж].
врагòлић — додај: [cf. 1 рашак 1.]
1. вр̀ан и 2. вр̀ан — избаци угласте заграде околò 1. и 2. испред овијех ријечи.
вр̀љати 1 — још: [cf. јурити 2].
вр̀ђица — још: [cf. пошалина].
1. вр̀чати 1 — додај: [cf. кврчати, прести 2].
втица — исправи: vide [птица] тица.
вўћи се 2 — додај: [cf. шуњати се].
г̀адље — исправи: свирала 2.
г̀аздински — треба ставити испред г̀аздов̀ање.
г̀ајити — још: [cf. мраморити].
Гаревица — додај (иза ријечи *планина*); [у Босни].
гар̀иб — додај: [1] сиромашак, човјек без игдје икога и без игдје ичега; — 2) adv. (idecl.) чудновато].
га̀цати 2 — исправи: vide [1] грцати.

[%pXXXIX

гла̀ва 3 — додај: [cf. страна 5].
гла̀вица 3 — још: [cf. бријег 1].
гла̀воћ — исправи: **гла̀во ч**.
гло̀ба — у првој реченици пошљедње тачке треба истаћи ријеч *окривљеника*.
1. гми́за — треба истаћи ријеч *ћинћухе*.
гњèв — још: [cf. јед 3.]
гњèван, вна, вно — исправи: [vide *иједак*].
гòвно — још: [cf. смоква 3].
гòзба — још: [cf. совет].
гòјити се — додај: [cf. 1 тити].
госпòд̀ар — исправи: *δεσπòτης*.
гра̀беж — додај: [cf. отимачина].
гра̀дац 2 — истакни ријеч *Шур̀ица*.
гр̀м 2 и гр̀мèн — исправи: [vide *жбу̀н*].
грòту ља — још: [cf. радиш 2].
гўрати — још: [cf. поривати].
да 8 — исправи: omni.

дѝлак 1 — додај: [cf. подраст].
 дѝн 2 — још: [cf. плуг 2].
 дѝр 1 — још: [cf. принос 1].
 дѝфиново зѝрно — још: [cf. орашац 2].
 двѝјак, а, о — исправи: двѝјѝк, а, о.
 дѝмишкиња — додај: [димѝшкиња].
 Дѝчѝни — и додај: [— 2] село у кнежини Реци (у Старој Србији); cf. 2 Река].
 дѝздѝров — додај: [дѝздарев].
 дѝјел 1 — још: [cf. тал].
 дѝмишкиња — додај: [демишкиња].
 дѝмишѝија — још: [cf. шамлијанка].
 [динѝри — исправи: vide динар 4.]
 дѝтиња бѝлѝст — додај: [зап.].
 дѝјѝк — на крају чланка треба да стоји обла (а не угласта) заграда.
 дѝјѝкање — исправи: дѝјѝкање.
 до 4 — исправи: cf. за [8].
 догѝдити — исправи: [догѝ]дѝм.
 доживѝети — исправи доживѝети.
 дѝма 2 — додај: [cf. себе 2].
 дѝмислити се — исправи: v. г. [pf.] impf.
 дѝри до — исправи: cf. ѝа [3].
 досаѝвати 2 — још: [cf. притуживати].
 1. дѝста — још: [cf. унатрч].
 доцкан — још: [cf. позно].
 дрѝг 1 — исправи: cf. [vide 2] скуп.
 дѝријѝнак 3 — још: [cf. црквина 2].
 дрѝбан, бна, бно — исправи: cf. [vide 1] ситан [1].
 дрѝњѝк — још: [cf. траље 2, шукаре].
 дѝбило — исправи: vide стублина [1].
 дѝжан, жна, жно — додај: [cf. крив 3].
 дѝхѝн — исправи: [cf. 2 табак].
 ѝѝвѝ — исправи: cf. [водац, 1 вран 3].
 ѝѝнѝер — додај: [vide бисер].
 ѝѝнѝеров — додај: [vide бисеров].
 Бѝр — додај: [cf. Јанок].
 жѝбѝѝк 2 — исправи: прстенѝк [3 а].
 жѝцнути се — још: [cf. цаснути се].
 ждрѝбад — исправи: ждрѝбад.
 жѝљер — исправи: [vide укуѝанин 1].
 жѝтница — исправи: 2 амбар 1.
 Жѝча 1 — истакни ријеч Дѝбриѝа.
 жѝдити — исправи: (зап.).
 забѝдити — додај: [ист.].
 забрѝнѝти — још: [cf. закратити].
 завадити се — још: [cf. свадити се].
 заѝвичѝј — још: [cf. 1 камен 2].
 заѝјѝтовати се — додај: [cf. тобе].

завр́аниийи — додај (испред **зацрнити**): *vide*.
загој́атити — исправи: **закргожити**.
загра́ђе — додај: [vide подграђе 1].
загрепсти — додај: [vide стругнути 2].
загудјети 2 — исправи: ertöhen.
за́иста — још: [cf. 2 мутлак].
за́клати 2 — додај: [cf. увалити 2].
за́клетва — исправи: [cf.1 јемин].
за́крич — још: [cf. запрека].
запарáвати — исправи: v. [im]pf.
за́сијати — додај: [cf. насијати 2].
засу́кати 1 — додај: [vide узвратити 1].
за́што 1 — још: [cf. јер 1]; — 2) исправи: cf. [vide] јер [2].
зба́цити — додај: [vide сврћи 1].
збо́р — додај: [cf. сабор 1].
зе́лѐнка — додај: [лакши топ или пушка (босанска шибба)].
зе́лѐнко — додај [— 2) име топу; cf. Петраш].
зла́тна буби́ца — додај: [die spanische Fliege, lytta vesicatoria L.], а избриши: свитац 1.
зли́ћ 1 — додај: [cf. трут 2].
злдо́гук — још: [cf. слатов]
злопа́мтило — додај: [cf. темерутин].
и́вѐрје — додај: [cf. скаље, тријешће].
и́звадити 1 — додај: [cf. повадити 2].
изде́рати 1 — још: [cf. издријети 1, подријети 1].
и́здисти — исправи: (зап.).
и́здријети 1 — додај: [vide издерати 1].
и́змр шавити — још [cf. омршавити].
и́скати 1 — додај: [cf. 2 питати 2].
и́скрица 2 — исправи: прстенак [3 а].
и́стина — додај: [cf. правда 2].
и́ћи 1 — још: [cf. ходити 1].
ја́диковина — додај: [стрмогред].
ја́ма — исправи: cf. рупа [1 и 2].
ја́мити се — додај: (*у Далм.*).
ја́рѐб — исправи: perd. sax. [*p. rubra Briss.*].
ја́тка! — додај: [f. adj. von *ја́дак, тка, тко*].
је́д 2 — додај: [cf. чемер].
је́динити — истакни ријеч: тужјела.
је́догоња — истакни ријеч: Бокески.
је́рѐбица — додај: [cf. шкрга; јарек].
ју́рити 2 — исправм: *vide* [врљати 1] **ландати 1**.
Ју́рук — додај: [cf. Помак?].
ка̀мѐн 1 — још: [cf. стијена 3].
ка̀нтáр — исправи: **ка̀нтáр**.

[%pXL

ка̀пати 1 — додај: [cf. 2 тајати].

кв̀сити 1 — додај: [cf. мочити].
квр̀чати — додај: [vide 1 врчати 1].
кй̀дати 1 — додај: [cf. тргати 1].
кира̀ција — исправи: [vide укућанин 1].
кириција — додај: [vide возач].
кй̀цош — још: [cf. фићфирић].
клизав, а, о — још: [cf. склизав].
клѡцалица — још: [cf. чороје].
Кобиљи До — додај: [на путу од Сарајева у планину Трескавицу].
кѡљено 3 — додај: [vide прешљен 2].
кѡмицѣ — исправи: vide [окомице] накомице.
комѡштре — исправи: кѡмоштре.
кѡњѡшница 1 — још: [cf. стаја 1, стајница, шталог].
кѡпй̀ле — исправи: *л*.
кѡристовати — додај: [cf. прудити].
Косајница — додај: [ријека и крај у Србији, у топличком округу].
кѡшара — још: [cf. појата 1].
красан — исправи: [vide 2 лијеп].
красавац — исправи: [cf. кукмар].
кријешва — исправи: vide [*Л*] трѣшња.
кришкара — додај: [(у Мачви) капа од исте тканине од које је и фес, само не од једног него од више комада који су ушивени један за круги као **кришке**. Кад момак тражи себи дјевојку, придјене за кришкару перо пауново, па тако хода по сабору].
Кр̀ново — додај: [висораван између Жупе Никшићке и Дробњака (у Црној Гори)].
кр̀њ, кр̀ња, е — истакни ријеч: најпрви.
Кр̀њево — исправи: *и*.
кр̀сме — исправи: vide [*мртвачина*] мртвина.
кр̀ст 2 — додај: [осам звијезда у јату „лабуд“].
кр̀стаче — исправи: Кр̀стаче.
Крф — исправи: *Крф*.
Кр̀чава — истакни ријеч: Скопаљском.
крчалѡ — исправи: *развалио...*
кѡбуре 2 — још: [cf. призрен 2].
кукрика — исправи: vide [*жбун*] *кукрика*.
кукѡријек 1 — исправи: Nießwurz.
кукурузѡвина — још: [cf. шашарика 1].
кѡлуковати — још: [cf. рабити].
кумѡвскй̀ — исправи: quod decet.
кѡп — исправи: [vide] сабор [1 и 2].
кѡхати 1 — још: [cf. пећи 4].
лија 2 — исправи: (јух.) [и зап.].
лијев — исправи: лијев.
липица 2 — додај уз ријеч Kamille: [BastardEibisch]; — исправи: [abut. Avicenaе L.].
1. лиска 2 — исправи: ful. chloropus....; додај: [cf. трѣка].
лѡвљѣње 2 — додај: [vide 2 рибање].
лѡврайи — исправи: *лѡврайи*.
лѡгор — исправи: cf. [vide 3] ѡкѡ.

лòмача — исправи: одрина [1].

лoпaйaиi — исправи: *ам*.

лудáк — још: [cf. мућурла, сакалуда, 1 слута, сулудник, сулудњак, шупљак, шупљан, шупљина 2].

љето 2 — додај: [vide година 1].

љуљáшка — још: [cf. цуљка].

Љума — додај: [ријека и област у сјеверној Арбанији].

магацин — исправи: [2] амбар [1].

мáжа — додај: [vide цента].

мáлопрешњица — истакни скорашњица.

мáх 1 — још: [cf. 2 тир].

мацáруша 1 — још: [cf. цјепача].

мáшљика — додај: [der Spindelbaum]; — још: [cf. попова муда].

мèдвјеђá лијèска — додај: [Dicknuss (иза Baum) и: cf. шемишљика].

мèдовина — још: [cf. шербе].

мèђа 1 — још: [cf. метех (мете, метев, метеј), мргињ 4]; — 2) исправи: [vide *жбун*].

мèђáш — додај: [cf. мргињаш].

1. мèсти — исправи: *мèтèм*.

мèте — додај: [m.].

мèтех — исправи: (cf. метеј [*метев*], мете).

мèтнути 1 — исправи: cf.ставити [1].

мexàна — додај: [меана].

мнјèшати се — још: [cf. уплетати се].

мйш — додај: [cf. окамењак].

мједèница — још: [cf. чактар, чактор].

мједèњáк — исправи: cf. медењак [1].

2. млáдица 3 — још: [cf. трута].

мљèчáр 1 — додај: [cf. мљечара].

мòдар, дра, дро — још: [cf. плаветан].

1. модрýна и 2. мòдрина — избриши угласте заграде око 1. и 2.

мòрскá свíња — још: [cf. свиња 2].

муáнат, а, о — исправи: cf. слаб.

мýштва — исправи: мýштва.

надијèлити — додај: [јуж.].

наджívјети — још: [cf. 2 престајати].

нàлетица — још: [cf. укољица].

1 намирити 1 — још: [cf. средити 2].

нáмјеран, рна, рно, — треба да дође испред **намјерење**.

[намјеста — исправи објашњење: (на мјеста)].

[нàпамèт — додај: (cf. памет 3)].

напíјати се — додај: [cf. сушити 3].

напòјити — још: [cf. отпојити].

нàслада — додај: [cf. раскошје].

нèвјеста — исправи: cf. снаха [1 и 3].

нèвоља — још: [cf. притуга].

нèкада — још: [cf. њекадар].

нèстати 1 — још: [cf. прибрати се 2, преминути 2].

нѣшан 2 — још: [cf. очаник].
нѣсилац — још: [cf. содат 2].
нѣсити 1 — додај: [cf. пртљати 3].

[%рXLI

обзнáнити — додај: [cf. прогласити].
обрáтити 2 — исправи: cf. ударити [4].
òгријати 1 — додај: [cf. одгријати].
одгáјити — исправи: [cf. 1 подићи2].
одѣбљати 2 — још: [cf. утовити се].
òдлазити 2 — додај: [cf. ходити 2].
одлѣћи се — исправи: cf. [1] разлѣћи се.
òдмор — додај: [vide почивак].
òдморак — исправи: vide [почивак] одмор.
одомáћити се — додај: [cf. удомаћити се].
одр́жати 4 — додај: [cf. садржати].
òзобина — додај: [cf. шепурина (шипурини) 1].
окѣња́к, т. итд. — све треба да је штампано положеним словима (дебљим и тањим), јер је ријеч из Вукова рукописа (у његову ручном примјерку С. Рј.).
1. око 3 — исправи: *Базáгур*.
1. ðко 5 — још: [cf. пријесјек].
òкомак — још: [cf. шапурина, шепурина (шипурини) 2]; — исправи: [cf. кочањ (чокањ) 2].
òкупити 2 — исправи: vide скупити [1].
Омутић — додај: [село и развалине од тврђавице, у Црној Горн, код Никшића].
òправити 1 — додај: [cf. поградити 1].
опрáшити 2 — још: [cf. попршати].
òпупавити — додај: [cf. подрасти 2].
òпуцкати — још: [cf. смазати].
Орѣбић — исправи: *Орѣбић*; и додај: [cf. Ребић].
òсјећати — још: [cf. чути 2].
òсјећи 1 — још: [cf. укинути 3].
òсбран, рна, рно — још: [cf. пршљив].
òтвор — додај: [vide прољевање 2].
òтѣти — додај: [cf. уграбити 2].
òтров — додај: [cf. чемер].
пáвечера — додај: [cf. иовечерак].
пáлавра — додај: [vide стокућанин].
пáлучак — додај: [cf. шикара].
пáмѣт 2 — додај: [cf. 1 ум 2].
пáнтљика — додај: [cf. 2 трак].
пѣгуша, f. итд. — све треба да је штампано положеним словима (дебљим и тањим), јер је ријеч из Вукова рукописа.
пѣскòвница — додај: [cf. прашионица].
Пѣћ 3 — исправи: у Турској *Хрватској*.
пѣчити се — додај: [чепити се].
пй! — додај: [cf. 2 пу].

пíљак — још: [cf. титра 1].
пирја́нити — додај: [cf. тушити].
Пиштети — додај: [извори: више Баица у Црној Гори, и у Херцеговини у Дубравама].
2. плáвити 1 — додај: [cf. топити 2].
планйна — исправи: [cf. шума 1].
плашљив — додај: [vide страшљив].
плѐме 1 — додај: [cf. стежер].
плòдан — исправи и додај: cf. родан [1, родљив].
побíскати — исправи: cf. [...2] поискати.
побјèшњети — још: [cf. узбијесити се].
побòја — додај: [побој, м.?].
поврáтити 1 — исправи: [cf. узвратити 2].
погрђивати — исправи: cf. [vide] срамотити [1].
погубити 1 — још: [cf. спригати].
пòдвезица — исправи: фи~~н~~дель.
Подгор — додај: [село у Метохији].
пòдграђе 1 — додај: [cf. заграђе, предграђе].
подударити се — још: [cf. ударити се 2].
пòмати 1 — исправи: vide узимати [1].
пòклати се — још: [cf. склати (саклати) се].
покуљати — додај: [cf. прокуљати].
пòледица — додај: [cf. разбигуз].
полудјети — још: [cf. штукнути 2].
попíрача — исправи: vide *судопера* [1].
порáћати се — додај: [cf. трудити се 2].
пòсуће — још: [cf. суће].
1. потúцати се — исправи: [cf. скитати се 1].
пòштовáње — исправи и додај: [cf. стимање (*штимáње*), штовање].
прáс — још: [cf. пурјан].
прдоња 1 — исправи: прдизве~~к~~.
пребívати — још [cf. сједити 2, становати].
прèјести се — још: [cf. претоварити се].
прекретáњê — исправи: прекрétáње.
претукáч — исправи: cf. шкуљ [1].
прèшљен 2 — додај: [cf. трешљен].
прíлика 4 — додај: [cf. алалем].
прìспјети 1 — додај: [cf. стасати, стићи 2].
прítка — исправи: cf. тркља [1, розга 1].
пркос — још: [cf. ускос].
прòкиснути 2 — још: [cf. узбучати, узвиштати].
проли́зати се — исправи: durchgerieben werden.
прòметнути се 2 — још: [cf. створити се].
пропúстити 2 — још: [cf. 2 упуштати].
прòпућкати — додај: [vide спискати 1].
протр́чати — додај: [cf. пројурити 2].
прòћохаш*и* се — додај: [cf. ћохати се].
1. пр̀снути — додај: [cf. црћи (цркнути) 2].

пӯто — исправи (мј. сапон 1): *спона 2*.

ра́днї́, а, о — још: [cf. тежатни].

разлі́чак — исправи: *разлі́чак*.

1. ра́шак 1 — још: [cf. шуљ 2].

Рвапшїйна — исправи: *р̀вапшїйна* и *хрвапштина*.

ри́да — додај: [хрида].

Ругова — додај: [покрајина, занадно од Пећи, у Старој Србији].

ру́чица 3 — исправи: *кутао*.

са́пон 1 — исправи: [cf. путило, спона 2, путо].

са́са — још: [cf. шукундјед 2].

са̀тјерати — додај: [стјерати].

са̀тјери́вати — додај: [стјеривати].

свѐтлѐст — исправи: *свѐтлѐст*.

свѐрала 1 — још: [cf. фрула].

свѐтац 1 избриши ријеч: *златна бубшца*.

сијѐвати 2 — додај: [cf. цијепати 3].

сѐйла 2 — додај: [cf. страхота (страота), страхоћа].

сила̀цати се — исправи: *vide* скитати се [2].

ско̀баљ — додај: [шкобаљ] и: [cf. шљивар 2].

[%pXLII

ску̀ла̀р — исправи: [*vide* *ученик*].

слобо̀дѐти — још: [cf. храбрѐти].

слу̀житѐљ — треба да стоји испред *слу̀жити*.

слѐсти — исправи: *vide* *шљести*.

смѝцати 3 — додај: [не зарађивати, губити].

со̀фра — исправи: cf. трпеза [1].

споречкати се — исправи: [ист, и јуж.].

ср̀ж — додај: [2 стрж].

стѐжѐр — још: [cf. хасаба].

сто̀кућанин — још: [cf. палавра].

стра̀торов — додај: [adj. v. стратор].

стрѐш — исправи: *vide* *сријеш*.

Суводол — додај: [село; cf. Биор].

тису̀ћа — изостави: cf.

трескавац — додај: [м. 1) у Промини) онај што тресе новце у капи, кад се игра *трескавица*; — 2) (у Котарима) онај што лови сјенице: узме се мјехурић од бабине шумице или од Божјега дрвца, у мјехурић се стави неколино зрна проса, мјехурић се држи процијепом и треска се њим, те чује глас налик на цвркутање сјеница које долијећу и хватају се на лијепак; *трескавац* је, разумије се, сакривен за граном или за жбуном].

трѐшљен — исправи: [*vide* *прешљен* 2].

трѝјем — додај: [cf. шарапод].

у̀дика — још: [cf. фудљика (фуљика)].

унѐва̀ч, итд. — све треба да је штампано положеним словима (дебљим и тањим), јер је и та ријеч из Вукова рукописа.

хра̀нити се 2 — додај: [*vide* *чувати се*].

хрѡм — још: [cf. шепав].
цаѣав — исправи: **ѡ** без невоље.
цѣјел 1 — додај: [cf. читав].
черевиз — додај: [cf. 2 ак 2].
шѣљ 2 — исправи: [vide 1 рашак 1].

[У првим табацима изостала је на више места тачка испред угласте заграде.]

Source: [[Digitalisat der SBB-PK](#)]